

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**POMOC OBČANŮM PŘI NOUZOVÝCH SITUACÍCH A
ZÁSADY PRO JEJÍ SPRÁVNÉ POSKYTOVÁNÍ**

Autor práce: Tomáš Voborský
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Doc. RNDr. Dana Procházková, PhD., DrSc.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucí práce doc. RNDr. D. Procházkové, PhD., DrSc. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT:

VOBORSKÝ, T. *Pomoc občanům při nouzových situacích a zásady pro její správné poskytování bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 64 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. RNDr. D. Procházková, PhD., DrSc.

Klíčová slova: evakuace, odezva, bezpečí, bezpečnost, pohroma, dopad, nebezpečí, nouzová situace

Předložená bakalářská práce se zabývá funkčností pomoci lidem v nouzových situacích. Ukazuje, že na základě zkušeností z příliš nepovedených záchranných akcí, se struktura poskytování pomoci samotným občanům v praxi zlepšila nebo stále přetrvává „jen“ na faktorech samotných jednotlivců, záchranářů. Cílem práce je shrnout odborné poznatky o rozsahu a cílech záchranných prací, a na konkrétních kazuistikách řešících nouzové situace ukázat praktické fungování pomoci.

ABSTRACT:

VOBORSKÝ, T. *Assistance to citizens in emergency situations and guidelines for the proper provision*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2012. 64 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. RNDr. D. Procházková, PhD., DrSc.

Keywords: evacuation, response, security, safety, disaster, impact, danger, emergency situation.

The Bachelor's Thesis deals with the functionality of help to humans in emergency situations. It shows that on the experience from too not so successful actions, the structure of providing assistance to citizens in practice has improved or it still stays "only" on the factors of individuals and rescue workers. The work goal is to summarize professional findings on the extent and targets of rescue works, and on real case reports solving the emergency situations to show the practical course of aid.

OBSAH

ÚVOD	7
1 CÍLE A METODIKA	8
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
3 PROBLEMATIKA BEZPEČNOSTI	15
3.1 Legislativa upravující bezpečnost a krizové řízení v ČR.....	15
3.2 Prvky bezpečnostního systému ČR.....	18
3.3 Řízení bezpečnosti	19
3.3.1 Krizové řízení	23
3.3.2 Havarijní plánování	25
3.3.3 Ochrana obyvatelstva	26
4 NOUZOVÉ SITUACE.....	32
4.1 Zvládání nouzových situací	33
4.2 Poskytování pomoci v nouzových situacích.....	34
4.2.1 Integrovaný záchranný systém	35
4.2.2 Sociální pomoc	39
4.3 Scénář poskytování pomoci v nouzových situacích	40
5 DATA O INFORMOVANOSTI OBYVATELSTVA	48
5.1 Charakteristika území.....	48
5.2 Text dotazníku	51
6 METODY POUŽITÉ PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT	52
7 VÝSLEDKY	53
7.1 Výsledky vyhodnocení dotazníku.....	53
7.2 Vyhodnocení povodňové zprávy	62
7.3 Celkové vyhodnocení výsledků.....	64
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM SCHÉMÁT, TABULEK A GRAFŮ.....	72
SEZNAM PŘÍLOH.....	73

ÚVOD

„Základní funkcí státu je zajistit rozvoj lidské společnosti, což není možné bez zajištění bezpečného prostoru, ve kterém žije lidská společnost. Proto současným nejvyšším cílem významných mezinárodních organizací (např. OSN, OECD, EU), vlád, veřejné správy (správní úřady, regionální a místní úřady) je vytvořit bezpečný prostor pro 21. století. Daný cíl nemohou jmenované instituce zajistit bez participace právnických a fyzických osob a bez účasti občanů.“¹

Bezpečný prostor závisí na mnoha faktorech a na komplexním zapojení řady institucí s neopomenutelnou účastí člověka. Stále častěji je lidstvo v současnosti ohrožováno globálními faktory, kterými je například vážné zhoršování životního prostředí či teroristické útoky. Je však důležité soustředit se také na mnohem citlivější jevy působící blíž k našim domovům. Ničivé povodně se stávají poměrně frekventovanou hrozbou, která neodvratně ovlivňuje rodinné zázemí všech postižených oblastí. Nepříznivé počasí a hlas sirény hasičských vozů se proto pro mnohé staly po dobu několika posledních let traumatizující připomínkou přestálých událostí.

I dnes je zřejmé, že do budoucna s výskytem nouzových situací musíme počítat. Závažnost dopadu předmětné situace se zvyšuje s nárůstem počtu obyvatel a v důsledku selhání různých infrastruktur. Stát zajišťuje základní funkce státu, do kterých patří i povinnost pomoci občanům přežít nouzové situace. Mnoho obyvatel však stále neví, jaké možnosti pomoci má stát a za jakých podmínek je poskytuje.

Za téma bakalářské práce jsem proto zvolil: Pomoc občanům při nouzových situacích a zásady pro její správné poskytování. Bakalářská práce může pro své teoretické zaměření sloužit jako studijní materiál a zároveň z hlediska praktické části jako předvýzkum pro výzkumné šetření většího rozsahu, případně jako informační materiál pro pracovníky angažované v oblasti bezpečnosti a krizového řízení k zaměření se na větší informovanost občanů s ohledem na rostoucí četnost povodní. Domnívám se, že je důležité systematicky se zabývat nouzovými situacemi, především plánováním, řízením pomoci a informováním širokých skupin obyvatelstva. Považuji téma pomoci při nouzových situacích za velice aktuální nejen v současnosti, ale zejména pro budoucnost celé naší společnosti.

¹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost je základní prioritou současnosti. Environmentální ASPEKTY podnikání* [online]. 2004, 3, [cit. 2011-10-01]. Dostupný z WWW: <cemc.cz/aspekty/vyber_z_clanku/rizeni/dokumenty/11.pdf>.

1 CÍLE A METODIKA

Bakalářská práce se zabývá problematikou bezpečnosti se zaměřením na nouzové situace v podmínkách České republiky. Cílem práce je analyzovat bezpečnostní situaci se zaměřením na nouzové situace a možnosti pomoci v nouzových situacích. Hluběji, v širších souvislostech se soustřeďuje na problematiku ochrany obyvatelstva, neboť pomoc občanům by měla být kvalitní, měla by být poskytována efektivně a rychle ve skutečných reálných situacích.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. První čtyři kapitoly tvoří teoretický rámec zkoumané problematiky, pátá kapitola je prakticky zaměřená na průzkum v oblasti povodní, metodika sleduje požadavky na odbornou práci, tj. uvádí rešerši problematiky, data pro vlastní výzkum, charakteristiku použitých metod, výsledky, jejich interpretaci a závěr a seznam literatury. První kapitola vymezuje celkový rámec práce, popisuje cíl, strukturu a použitou metodiku. Druhá kapitola uvádí základní pojmy, které jsou zásadní pro problematiku pomoci v nouzových situacích.

Třetí kapitola se zabývá bezpečností nejprve z obecného hlediska. V první podkapitole popisuje legislativu České republiky, která je zásadní pro oblast bezpečnosti a krizového řízení. Druhá podkapitola je zaměřena na prvky bezpečnostního systému a třetí podkapitola uvádí řízení bezpečnosti jako moderní nástroj v boji proti nežádoucím dopadům pohrom. Zabývá se závažnými tématy krizového řízení, havarijního plánování a ochrany obyvatelstva. V jednotlivých podkapitolách jsou pak specifikována nejprve aktiva sledovaná při řízení bezpečnosti, větší prostor je věnován tzv. *kritické infrastruktuře*, která obsahuje položky propojených struktur podstatných pro ostatní chráněné zájmy, tedy životy, zdraví lidí, majetek, životní prostředí. Dále se zabývá strategií řízení rizik, jejímž základem je identifikace pohrom, stanovení ohrožení, rizik a plánování opatření. Poslední podkapitola hovoří o nutnosti zapojení veřejnosti do minimalizace dopadů nouzových situací. Čtvrtá kapitola se zabývá obecně nouzovými situacemi a směřuje k opatřením používaným při pomoci občanům v příslušných situacích. Závěr čtvrté kapitoly se snaží uvést vhodný scénář poskytování pomoci občanům při nouzových situacích, odvození zásad pro její správné poskytování.

Pátou kapitolu tvoří samostatný průzkum v oblasti nouzových situací. Průzkum je zaměřen na informovanost v oblasti nouzových situací a analýzu povodňové zprávy. Jedná se o oblast Děčínska v povodí řeky Ohře a dolního Labe. Daná oblast byla několikrát

v posledních letech zasažena povodněmi. Pro průzkum byla použita metoda obsahové analýzy povodňové zprávy (příloha II) a explorativní metody – dotazníkového šetření (příloha I), jež bylo následně vyhodnoceno.

Závěr práce pak klade důraz na bezpečnost v celosvětovém měřítku, shrnuje závěry vyvozené z teoretické i praktické části. Nejdůležitějšími pojmy pomoci v nouzových situacích jsou pak informovanost a spolupráce, neboť nestačí pouze vynakládat prostředky na rozvoj bezpečnosti a pomoci, je nutné zapojení samotných obyvatel.

Bakalářská práce vychází z obsahové analýzy dostupné literatury zabývající se problematikou zpracování a ochrany obyvatelstva. Stěžejními zdroji jsou: PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010 a PROCHÁZKOVÁ, D. *Řízení bezpečnosti*. Praha : PA ČR, 2007. Informace získané z obsahové analýzy odborné literatury a dalších dokumentů byly použity k vyvození závěrů pomocí myšlenkových postupů dedukce, syntézy a hodnocení. V praktické části práce byl proveden výzkum pomocí metody dotazníku. Analýza dotazníků od vybraného vzorku respondentů a analýza povodňové zprávy vedly k získání dat vyhodnocených v páté kapitole. Cílem průzkumu je zmapovat aktuální situaci v oblasti informovanosti občanů, zjistit nedostatky v informovanosti při poskytování pomoci občanům a odvodit potřebné postupy pro její kvalitnější poskytování. Výsledky práce byly po syntéze vyhodnoceny a interpretovány v podmínkách ČR.

Zdrojů, sil a prostředků v oblasti pomoci obyvatelům v nouzových situacích není nikdy dostatek, pomoc však musí být racionální a podílet se na ní musí více složek, které musí být kvalitně řízeny a koordinovány. Musí být definována odpovědnost, řízení, komunikace. Jedná se o velmi složitý proces, který pokud je prováděn kvalitně, umožňuje minimalizovat škody a maximálně zkvalitnit celý proces pomoci a následné obnovy.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Vymezení základních pojmů problematiky z oblasti bezpečnosti je důležité pro sjednocení významu jednotlivých pojmů používaných v předložené práci, neboť u některých dosud nepanuje shoda mezi českými odborníky:

Bezpečnost (*Safety*) – jedná se o pojem, který je odborníky vykládán různým způsobem. Je tedy možné uvést například definici MVČR, která považuje bezpečnost za „stav, kdy jsou na efektivní míru omezeny hrozby pro objekt a jeho zájmy a tento objekt je k omezení stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při něm spolupracovat“.² Pro účely předložené bakalářské práce je za nejvhodnější definici vybráno vysvětlení pojmu od PROCHÁZKOVÉ³, která uvádí bezpečnost jako „soubor opatření a činností, kterými se zajišťuje zachování / ochrana a rozvoj chráněných zájmů“. Předmětný soubor opatření a činností pak striktně odlišuje od pojmu bezpečí, který vnímá jako odlišnou entitu – stav lidského systému, jež nelze slučovat s opatřeními a činnostmi k zachování, ochraně a rozvoji chráněných zájmů.

Bezpečí (*Security*) – „je stav lidského systému, při kterém vznik újmy na chráněných zájmech je malá“.⁴ OSN⁵ bezpečí definuje prostřednictvím pocitů člověka bez obav a bez nedostatku. Jako nedostatky jsou chápány zbraně, války, chybějící primární potřeby (jídlo, bydlení, oblečení), ale také nedostatek svobody, důstojnosti a ztráty kvality lidského života. Systém v daném stavu má vysokou pravděpodobnost, že újma na chráněných zájmech nevznikne. Můžeme hovořit o specifickém stavu, kdy rizika jsou velmi malá až zanedbatelná.

Nebezpečí (*Danger*) – v souladu s uvedenou definicí, představuje nebezpečí protipól, tedy stav lidského systému, při kterém vznik újmy na chráněných zájmech je vysoce pravděpodobný. Cílem řízení bezpečnosti je vybudovat bezpečný lidský systém, který nečeká na stav nebezpečí, ale vnímá potenciální rizika, jejich příčiny, velikost,

² Obecné pojmy : Bezpečnost. In *Výkladový slovník krizového řízení a obrany státu* [online]. Praha : [s.n.], 2005 [cit. 2010-11-13]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/udalosti/slovník/slovicka/9_odbor_info.html>.

³ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 43.

⁴ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 43.

⁵ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost a krizové řízení*. Praha, 2006, s. 9.

opakovatelnost, vliv na chráněné zájmy a na základě toho má vybudovaný systém ochrany, „*tj. soubor opatření na odvrácení a zmírnění pohrom a jejich dopadů*“.⁶

V zákoně 240/2000 Sb. o krizovém řízení je dále vymezen *stav nebezpečí*.⁷ Jedná se o bezodkladné opatření vyhlášené v případě živelní pohromy, ekologické či průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohrožující životy, zdraví, majetek, životní prostředí, vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek. Stav nebezpečí se vyhláší, pokud není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému.

Chráněné zájmy (Protected Interests-Assets) – jedná se o prioritní položky státu, které jsou předmětem sledování a ochrany. Za nejdůležitější chráněné zájmy jsou považovány životy, zdraví lidí, veřejné blaho, majetek, kritická infrastruktura (fyzická, kybernetická), životní prostředí a existence státu. *Chráněné zájmy lidského systému (Human System Protected Affairs)* jsou úžeji specifikované komponenty, vazby, toky v lidském systému, které jsou nutné pro jeho bezpečí a udržitelný rozvoj.

Nástroji státu k zajištění ochrany chráněných zájmů jsou výkonné složky pro zvládání nouzových situací, standardy, normy, předpisy, dále regulace, řízení, plánování a kontrola jednotlivých složek, ale také výchova a vzdělávání občanů.

Zranitelnost (Vulnerability) – je „*vztahová vlastnost systému, která vyjadřuje ochromitelnost, porušitelnost a poškoditelnost systému mimořádnou událostí*“⁸. Jedná se tedy o náchylnost systému ke vzniku škody. Jedná se o dynamickou vlastnost, která může nabývat různých hodnot v závislosti na vnitřních podmínkách (struktura, vazbách, směru, intenzitě toků, složení prvků systému) a vnějších podmínkách (druhu, míře, zacílení mimořádné události). Některé faktory jsou relativně stabilní, jiné se neustále mění v závislosti na okolních podmínkách. Zranitelnost bývá často vyjádřena procenty či grafy (křivky vyjadřující zranitelnost). V souvislosti s řízením rizik bývají používány dva přístupy – snižování zranitelnosti a zvyšování odolnosti.

⁶ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 44.

⁷ Česko. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, 73, s. 3475-3487.

⁸ HRIVNÁK, J., BURDOVÁ, L. a POLÍVKA, L. *Metody a nástroje řešení krizových situací: (metody a nástroje řízení bezpečnosti): základní údaje*. Praha, 2009, s. 147.

Ohrožení (Hazard) – „soubor maximálních dopadů pohromy, které lze očekávat v daném místě za specifikovaný časový interval s pravděpodobností rovnou stanovené hodnotě“⁹. Ohrožení určujeme podle dané pohromy podle norem a standardů nejčastěji dle její velikosti, která se vyskytne s pravděpodobností větší nebo rovné 0,05 v určitém časovém intervalu (sto, tisíc, deset tisíc let). Metody pro stanovení ohrožení jsou odvozeny od teorie extrémních hodnot (*Extreme Value Theory*), která se zabývá výskytem extrémních odchylek od střední hodnoty rozložení pravděpodobností.

Riziko (Risk) – „míra nepřijatelných dopadů způsobených pohromou o velikosti rovné hodnotě ohrožení. Riziko je pravděpodobná velikost škod, ztrát a újm na chráněných zájmech, která odpovídá ohrožení od pohromy, které je normativně stanovené“¹⁰. Riziko tedy chápeme jako možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou z bezpečnostního hlediska považujeme za nežádoucí a jeho míru můžeme odvodit z konkrétního ohrožení od dané pohromy. Míra rizika je pak pravděpodobnost nežádoucích následků, které se stanovují prostřednictvím dvou základních principů:

- určením scénáře maximální očekávané pohromy $R = S \times f$ (R je riziko, S je celková škoda vyjádřená v penězích, f je četnost největší očekávané pohromy).
- určením ohrožení pohromou a periodou jejího návratu $R = S \tau$ (R je riziko, S je celková škoda vyjádřená v penězích τ je perioda návratu určena dalšími metodami).

Riziko závisí na ohrožení a zranitelnosti chráněných zájmů v daném místě. Vyjadřuje pravděpodobnou možnost toho, co by se mohlo stát. **Zbytkové riziko** je riziko, které neumíme identifikovat, poznat nebo zvládnout.

Pohroma (Disaster) – „jev takové intenzity, která přesahuje možnost adekvátní odezvy činnosti složek integrovaného záchranného systému a orgánů krizového řízení“¹¹. Jedná se o závažný jev, který může vést ke značnému negativnímu dopadu na chráněné zájmy. Pohromou tedy nazýváme náhlou událost, která výrazně a převážně negativně zasahuje do prostředí a ovlivňuje kvalitu lidského žití v určitém místě. Pohromy se

⁹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 91.

¹⁰ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 92.

¹¹ HRIVNÁK, J., BURDOVÁ, L. a POLÍVKA, L. *Metody a nástroje řešení krizových situací: (metody a nástroje řízení bezpečnosti): základní údaje*. Praha, 2009, s. 149.

klasifikují podle různých hledisek – například podle výše způsobené škody, množství postižených lidí, nebo dle původu.

*Přírodní (živelné) pohromy*¹²:

- *hydrometeorologické pohromy* - povodně, bouře, sucho, laviny
- *geofyzikální pohromy* - zemětřesení, tsunami, sopečné erupce
- *biologické pohromy* - epidemie, hromadné infekce

Technologické pohromy:

- *průmyslové havárie* - úniky chemických látek, otravy, ozáření, výbuchy, požáry
- *dopravní havárie* - letecké, železniční, silniční, vodní
- *různorodé havárie* - kolapsy neprůmyslových objektů, exploze, požáry

Velkým problémem současnosti jsou také pohromy, nebo spíše defekty v sociální, politické, či ekonomické sféře, jako je například nárůst kriminality ve městech, terorismus, války, šikana, ekonomické krize apod.

Nouzová situace - jedná se o časový úsek, kdy je narušen normální život člověka následkem pohromy. Při vzniku škodlivého jevu vzniká množství nežádoucích dopadů primárně i sekundárně související s pohromou. Nouzové situace se dělí podle doby trvání, intenzity působení, velikosti zasažené oblasti a množství zasažených lidí do šesti kategorií:¹³

- *0: zanedbatelné z hlediska života občana* – dopad pohromy (případně pohrom) postihuje pouze jednotlivce bez větší újmy na zdraví, majetku, životním prostředí a dalších hodnotách.
- *1: nedůležité z hlediska občana* – dopad pohromy postihuje pouze jednotlivce bez trvalé újmy na zdraví, životě, majetku, životním prostředí.
- *2: důležité z hlediska občana* – dopad pohromy postihuje jednotlivé osoby, jednotlivé objekty či jejich části (jednotlivé budovy, automobily osobní nebo nákladní přepravy), plochy území do 500 m².
- *3: závažné z hlediska společnosti* – dopad pohromy postihuje více občanů (do 100 osob), případně více než jeden objekt se složitými podmínkami pro zásah, jednotlivé prostředky hromadné dopravy, nebo plochy území do 10 000 m².

¹² PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost a krizové řízení*. Praha, 2006, str. 49.

¹³ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost a krizové řízení*. Praha, 2006, str. 60.

- *4: velmi závažné z hlediska společnosti* – dopad pohromy postihl více než 100 občanů (do 1000 osob), část areálu podniku, obce, soupravy železniční přepravy, plochy území do 1 km², povodířek, produktovody (rozvody elektrické energie, plynu, vody, atd.), případně jde-li o hromadnou dopravní havárii. V této situaci je již nutné zapojit a koordinovat větší množství složek záchranného systému.
- *5: ohrožující existenci či podstatu společnosti* – dopad pohromy postihl více než 1000 osob, celé obce či plochy území nad 1²km² je nutné iniciovat systém krizového řízení.

V zájmu společnosti je maximální snaha předcházet pohromám a krizovým situacím, pokud to není možné, pak je nutné snažit se o zmírnění negativních dopadů prostřednictvím preventivních opatření a připraveností.

Pohroma a nouzová situace jsou logicky různé pojmy, první označuje příčinu a druhá důsledek.

Nouzové plánování je soubor opatření pro předcházení a zabránění výskytu pohrom, kterým zabránit lze a ke zmírnění dopadů pohrom, kterým zabránit nelze. Dále k implementaci opatření nutných pro zvládnutí nouzových situací kategorie 2 – 4, zajištění stabilizace situace, obnovy a dalšího rozvoje.

Krizové plánování – soubor opatření, která sníží na přijatelnou míru výskyt nouzových situací kategorie 5 a umožní je zvládnout. Zmírní dopady nouzových situací kategorie 5 na chráněné zájmy státu a zajistí obnovu a další rozvoj chráněných zájmů státu.

Dopad – „nepříznivý účinek (působení) jevu v daném místě a čase na chráněné zájmy“¹⁴. *Nežádoucí dopad* je účinek jevu, který spočívá především v ohrožení na majetku a právech státu či územního samosprávného celku, narušení bezpečnosti informací, nevhodném, neúčelném a neefektivním využívání veřejných prostředků, výkonu neefektivních nebo neúčelných činností, nesplnění nebo v prodlení stanovených úkolů, neplnění závazkových vztahů a poškození pověsti orgánu veřejné správy. Za *nepřijatelný dopad* je pak považován dopad, který může způsobit nebo působí škodu na jednom či více chráněných zájmech.

¹⁴ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 90.

3 PROBLEMATIKA BEZPEČNOSTI

Lidstvo se vždy stětovalo s jevy, které ohrožovaly životy, zdraví lidí, jejich majetek či životní prostředí. Snažilo se proto eliminovat vzniklé situace či alespoň omezit závažnost jejich dopadu. Spolu s vývojem společnosti a technickým rozvojem se otázka bezpečnosti stává stále důležitějším celosvětovým tématem. Ve vyspělých zemích můžeme dokonce hovořit o prioritě současnosti.

Na národní úrovni patří bezpečnost do kompetence státu ve formě bezpečnostní politiky. Bezpečnostní politika státu je tvořena dílčími složkami, kterými jsou:¹⁵ obranná politika, hospodářská politika v oblasti bezpečnosti státu, politika v oblasti vnitřní bezpečnosti, zahraniční politika v oblasti bezpečnosti státu, politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu a politika v oblasti ochrany před mimořádnými událostmi. Politika ochrany před mimořádnými událostmi se zabývá možnostmi krizového řízení, ochrany obyvatelstva, požární ochrany, ochrany kritické infrastruktury, ochrany před povodněmi, integrovaného záchranného systému a dalších. Základními dokumenty bezpečnostní politiky České republiky jsou právní předpisy důležité pro řízení bezpečnosti.

3.1 Legislativa upravující bezpečnost a krizové řízení v České republice

- *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky* – základní zákon, který v preambuli a 8 hlavách hovoří především o právech a povinnostech, o základním ustanovení moci zákonodárné, výkonné, soudní a stanovuje chráněné zájmy a cíle občanů. Stanoví základní veřejné zájmy (aktiva) životy a zdraví lidí, majetek a bezpečnost.
- *Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod* – je součástí ústavního pořádku České republiky. Uvádí základní práva a svobody především právo na život, důstojnost, čest, právo na ochranu zdraví, vlastnit majetek, právo na příznivé životní prostředí. Listina tak definuje základní vztah mezi státem a občanem.
- *Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky* – stanovuje základní povinnosti státu (ochrana životů, zdraví, majetkových hodnot občanů, ochrana svrchovanosti, územní celistvosti a bezpečnosti České republiky). Definuje, za jakých okolností může vláda vyhlásit nouzový stav, nebo parlament vyhlásit stav ohrožení státu. Zákon stanoví odpovědnost státu i dalších subjektů za zajištění

¹⁵ VALÁŠEK, J. *Krizové řízení při nevojenských krizových situacích*. Praha, 2008, s. 7.

bezpečnosti. Mimo jiné definuje bezpečnostní složky státu a jejich roli při odezvě na nouzové situace.

- **Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky** – stanovuje povinnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob k zajišťování obrany České republiky a odpovědnost za porušení povinností. Upravuje operační přípravu a obranné plánování. Zdolání činnosti při živelných pohromách upravuje Armáda ČR.
- **Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů** - stanoví složky záchranného integrovaného systému a jeho působnost, práva a povinnosti státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při přípravě a odezvě na mimořádné události včetně ochrany obyvatelstva.
- **Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů** - stanovuje orgány krizového řízení, jejich organizační strukturu, práva a povinnosti zejména v oblasti plánování, připravenosti a zvládnání nouzových situací. Orgány krizového řízení jsou vláda, ministerstva a jiné správní úřady, Česká národní banka, orgány kraje a ostatní orgány s územní působností a orgány obce. Pro zvládnutí krizových situací zpracovávají krizový plán a zajišťují příslušná opatření a činnosti. Jsou dva důležité krizové plány územní a to pro kraje a obce s rozšířenou působností.
- **Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy** – upravuje přípravu hospodářských opatření pro krizové stavy a přijetí opatření po vyhlášení krizových stavů. Stanoví pravomoc vlády, správních úřadů, práva a povinnosti fyzických a právnických osob při přípravě a přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy. Systém hospodářských opatření pro krizové stavy zahrnuje systém nouzového hospodářství, hospodářské mobilizace, použití státních hmotných rezerv, výstavbu a údržbu infrastruktury, regulační opatření.
- **Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb. o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů (zákon o státní pomoci při obnově území)** – zákon stanoví zásady pro poskytnutí státní finanční pomoci při obnově území postiženého pohromou, která je mimořádnou událostí a na jejímž základě byl vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav.

Zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou byl novelizován zákonem č. 347/2005 Sb. „Úpravy se dotýkají např. doložení, že žadatel není schopen vlastními prostředky obnovit svůj majetek nebo byl zrušen jmenný seznam postižených osob. Dále stanoví, že fyzické osoby pověřené zjišťováním údajů o pohromě jsou povinny učinit tak na místě, vlastním ověřením. „Ministerstvo financí může v případě pohromy, která postihla území značné části kraje nebo několika krajů, nově také na žádost kraje (popř. krajů), nebo i z vlastního podnětu prodloužit lhůtu stanovenou pro zpracování přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území. Právní úprava se obecně dotýká všech správních úřadů, které mohou být živelní nebo jinou pohromou postiženy, ústředních správních úřadů z pohledu poskytování státní pomoci, zejména pak ministerstev pro místní rozvoj a financí, a dále krajů a obcí.“¹⁶

Existuje mnoho dalších zákonů, vyhlášek a nařízení více či méně provázaných s problematikou bezpečnosti. Je možné uvést například zákon 129/2000 Sb., o krajích, zákon 128/2000 Sb., o obcích, 283/1991 Sb. o policii, 553/1991 o obecní policii, 1333/1985 Sb., o požární ochraně apod.

V České republice jsou platné také další oficiální dokumenty například Bezpečnostní strategie ČR. Bezpečnostní strategie ČR je základní koncepční vládní dokument zpracovaný v souladu především s Ústavou ČR, ústavním zákonem č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti a mezinárodními smlouvami a úmluvami vycházející z našeho členství v EU (Evropské unii), OSN (Organizaci spojených národů), NATO (Severoatlantické alianci), OBSE (Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě). Bezpečnostní strategie ČR obsahuje pět kapitol, v nichž definuje základní hodnoty, zájmy, postoje a ambice České republiky při zajišťování své bezpečnosti. Specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb a z nich plynoucích rizik bezpečnostní zájmy ČR a stanovuje místo a úlohu správních úřadů, orgánů územní samosprávy, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních, záchranných aj. služeb ČR při naplňování její bezpečnostní politiky. Bezpečnostní strategie ČR stanovuje rovněž vojenskopolitické ambice ČR.

Na uvedený dokument pak navazují další dílčí strategie a koncepce, například Koncepce zahraniční politiky, Vojenská strategie, Koncepce vodohospodářské politiky,

¹⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Metodika k postupům podle zákona o státní pomoci* [online], 2011. [cit. 15. 10. 2011]. Dostupné z [www: < mmr.cz/getdoc/50cb604b-675f-4c05-8409-e141104a9217/Methodika-k-postupum-podle-zakona-o-statni-pomo->](http://www.mmr.cz/getdoc/50cb604b-675f-4c05-8409-e141104a9217/Methodika-k-postupum-podle-zakona-o-statni-pomo-).

Koncepce lesnické politiky, Koncepce zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou za krizových situací apod.

Současná legislativa České republiky zajišťuje základní rámec bezpečnosti, zabývá se především ochranou životů a zdraví občanů, jejich majetku, státu a životního prostředí. Bohužel stále neposkytuje komplexní oporu pro provázání jednotlivých součástí bezpečnostního systému. Pouze pomalu se prosazuje zdravotní bezpečnost, enviromentální bezpečnost a stagnuje informovanost, výchova občanů ke „*kultuře bezpečnosti*“.

3.2 Prvky bezpečnostního systému České republiky

Každý systém se vyznačuje prvky, vazbami a toky (asi odkaz na UJAK). Z důvodu neznalosti systémového pojetí se nejčastěji uvádí jen prvky.

Prvky bezpečnostního systému České republiky tvoří¹⁷:

- *orgány moci zákonodárné:*
 - parlament tvořený Poslaneckou sněmovnou a Senátem,
- *orgány moci výkonné:*
 - prezident republiky jako hlava státu a vrchní velitel ozbrojených sil ČR,
 - vláda jako vrcholný orgán výkonné moci,
 - ministerstva a jiné ústřední správní úřady (především ministerstvo obrany, zahraničních věcí, vnitra, financí, zdravotnictví, Správa státních hmotných rezerv),
 - územní správní úřady,
 - státní orgány s celostátní působností – Nejvyšší kontrolní úřad, Česká národní banka,
 - orgány územní samosprávy – obecní, krajská zastupitelstva a jejich úřady,
- *orgány moci soudní:* Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy,
- *ozbrojené síly ČR:* Armáda ČR, Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž,
- *bezpečnostní sbory:* Policie ČR, Vězeňská služba ČR, Hasičský záchranný sbor ČR, Celní správa ČR, Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace,

¹⁷ HRIVNÁK, J., BURDOVÁ, L. a POLÍVKA, L. *Metody a nástroje řešení krizových situací: (metody a nástroje řízení bezpečnosti): základní údaje*. Praha, 2009, s. 12.

- *záchranné sbory* – Hasičský záchranný sbor, Sbor dobrovolných hasičů.
- *záchranné služby* - Zdravotnická záchranná služba, Letecká záchranná služba, Horská služba, vodní záchranná služba, aj.
- *havarijní služby* – pohotovostní služby provozovatelů rizikových činností, dodavatelů energie, plynu, vody, poskytovatelů dopravních, komunikační, informačních služeb, aj.

Toky a vazby v systému tvoří legislativa, etické a morální normy, organizační pravidla řízení a propojení, kterými se rozdělují informace, energie, peníze apod.

Bezpečnostní systém České republiky „je systém zákonodárné, výkonné a soudní moci, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních, záchranných, havarijních aj. sborů a služeb, právnických a fyzických osob, jejich vazeb a činností zabezpečujících koordinovaný postup při zajišťování bezpečnosti státu“¹⁸. Bezpečnostní systém České republiky je tvořen vzájemně provázanými prvky disponujícími příslušnými kompetencemi stanovenými zákony. Působí v rámci ČR, ale současně je spojen s mezinárodními organizacemi a institucemi, kterých je naše republika členem – EU, NATO, OSN, OBSE, WHO apod. Toto propojení je důležité zejména pro kompatibilitu a kooperabilitu s bezpečnostními systémy uvedených organizací a sousedních států.

3.3 Řízení bezpečnosti

V současné společnosti, v důsledku technologického rozvoje, propojování světa, zvyšujícího lidí a obavy z budoucího nedostatku neobnovitelných zdrojů, narůstá počet hrozeb. Zároveň s tím však také vzrůstá zájem lidí o bezpečnost, ochranu ostatních osob, veřejného blaha i životního prostředí. Aby lidé měli možnost včasné obrany, používají nástroje řízení – a to řízení bezpečnosti, krizové a nouzové řízení.¹⁹

Zásadním cílem řízení bezpečnosti je dosažení bezpečí a ***udržitelného rozvoje státu a jeho veřejných aktiv***. Z důvodu neustálého tlaku lidské společnosti na hospodářský růst a zároveň zvyšování zátěže prostředí je dnes dokonce možné hovořit o odehrávajícím se „konfliktu mezi ochranou prostředí, ve kterém žijí lidé a implementací infrastruktur a

¹⁸ HRIVNÁK, J., BURDOVÁ, L. a POLÍVKA, L. *Metody a nástroje řešení krizových situací: (metody a nástroje řízení bezpečnosti): základní údaje*. Praha, 2009, s. 11.

¹⁹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost je základní prioritou současnosti. Environmentální ASPEKTY podnikání* [online]. 2004, 3, [cit. 2011-10-01]. Dostupný z WWW: <cemc.cz/aspekty/vyber_z_clanku/řízení/dokumenty/11.pdf>.

*technologií, které zvyšují materiální blaho lidí,*²⁰ Jako udržitelný rozvoj je tedy chápán takový rozvoj, který umožňuje současným generacím naplňovat jejich potřeby, aniž by zároveň ohrozil budoucí generace. V odborné literatuře se můžeme setkat také s pojmem *trvale* udržitelný rozvoj, ovšem trvalá udržitelnost je velice iracionální termín. Je proto realističtější v řízení bezpečnosti pracovat s termínem udržitelný rozvoj.

V oblasti bezpečnosti je řízení založené na dlouhodobě udržitelném rozvoji zaměřeno na integritu systémů, tedy na člověka a ochranu životního prostředí tak, aby citlivě reagovalo na potřeby lidí i stav ekosystému. Jedná se o inverzní problém s proměnlivými řešeními, protože je třeba neustále hodnotit vzájemné vztahy mezi riziky a přínosy, současné a předpokládané budoucí potřeby jednotlivců i společností. Hodnocení udržitelnosti (*Sustainability Assessment*) rozvoje probíhá jako formalizovaný proces, pro který jsou používány kontrolní seznamy (principů, kritérií a hodnocení), případně podrobné studie.

V praxi se používají čtyři scénáře udržitelnosti rozvoje:²¹

1. *Velmi slabě udržitelný rozvoj* – konstantní celková zásoba aktiv, pokles úrovně kvality životního prostředí.
2. *Slabě udržitelný rozvoj* – nutná stabilita systému, klesá úroveň kvality životního prostředí.
3. *Silně udržitelný rozvoj* – nutnost ochrany kapitálu, především přírodního nenahraditelného kapitálu, negativní dopady činností se přesunují tam, kde je jejich dopad méně nepříznivý.
4. *Velmi silně udržitelný rozvoj* – připouští se pouze stagnace ekonomického růstu i přírůstku obyvatelstva.

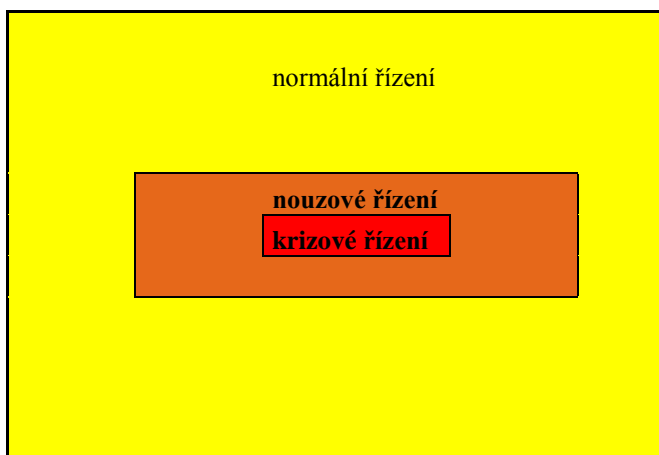
Řízení bezpečnosti je tedy systémem řízení, jehož cílem je na úrovni státu bezpečí a udržitelný rozvoj státu. Systém řízení bezpečnosti je logicky v každé organizaci, která cíleně usiluje o dosažení výsledků a rozvoj. Řízení bezpečnosti probíhá na třech úrovních: za normální situace (nevyskytuje se žádná pohroma nebo jen taková, kterou lze snadno běžnými postupy řešit – výpadek v zásobování, sníh, déšť, apod.), za nouzové situace (již se vyskytují občas nepřijatelné dopady mimořádných situací a musí být nasazovány specializované výkonné složky – Integrovaný záchranný systém, Hygienická služba, apod.)

²⁰ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 46.

²¹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 51.

a kritické situace (jejich dopady jsou nepřijatelné a je nutné pro ně mít připraveny speciální plány, postupy řízení). Schéma 1 ukazuje způsob provázání zmíněných typů řízení.

Schéma č. 1: Systém řízení bezpečnosti

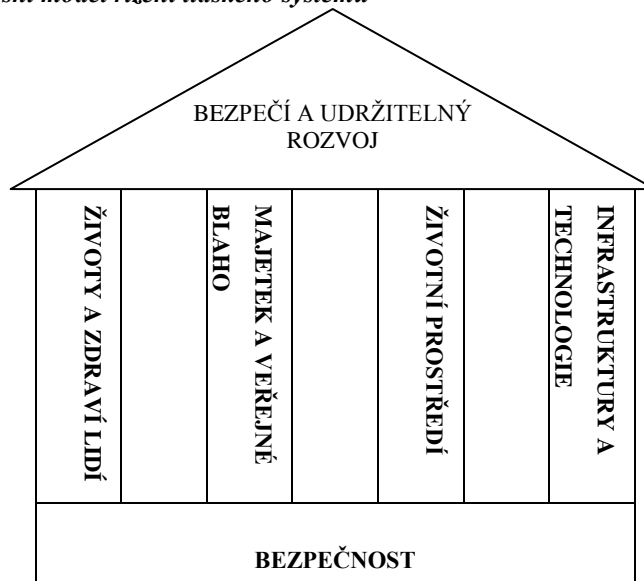
Chceme-li zajistit bezpečnost, je důležité nejprve definovat, co chceme chránit - aktiva, dále před čím chceme aktiva chránit - hrozby, rizika, slabá místa. Pak je nutné posoudit současný stav z hlediska identifikovaných hrozeb a rizik a navrhnout vhodná opatření k eliminaci rizik a ochraně aktiv.

Aktiva sledovaná při řízení bezpečnosti

- Základní chráněné zájmy:
- lidský život
 - zdraví
 - životní prostředí
 - majetek
 - veřejné blaho
 - kritická infrastruktura

Schéma 2 ukazuje základní veřejná aktiva a procesní model pro řízení lidského systému.

Schéma č. 2: Procesní model řízení lidského systému²²

Základní chráněné zájmy (aktiva) jsou definována v právních předpisech každé země, jedná se o prioritní soupis hodnot, které je nutné chránit a jsou základem nouzového a krizového plánování. Život, zdraví, životní prostředí, majetek a veřejné blaho jsou absolutními chráněnými zájmy každé rozvinuté společnosti, v současnosti se však od majetku odděluje tzv. *kritická infrastruktura*. Jedná se sice o součást majetku, ale z hlediska bezpečnosti je vhodné ji sledovat jako samostatnou položku, neboť obsahuje fyzické, lidské a kybernetické systémy nutné pro zajištění chodu ekonomiky a státu. Kritická infrastruktura již dle názvu hovoří o své důležitosti, neboť její nefunkčnost bude mít za následek vážný dopad na kvalitu života obyvatel. Předmětná infrastruktura umožňuje běžný chod společnosti, ale především zlepšuje schopnost zvládnout nejen nouzové, ale i větší krizové situace. „Na základě dokumentů přijatých Bezpečnostní radou a vládou České republiky v r. 2002 jsou do kritické infrastruktury zařazeny následující položky:

- systém dodávky energií, především elektřiny,
- systém dodávky vody,
- kanalizační systém,
- přepravní síť,
- komunikační a informační systémy,
- bankovní a finanční sektor,
- nouzové služby (policie, hasičská záchranná služba, zdravotnictví),

²² PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 112.

- základní služby (zásobování potravinami, likvidace odpadu, sociální služby, pohřební služby), průmysl a zemědělství,
- státní správa a samospráva.²³

S tím, jak se mění a vyvíjí společnost, je nutné, měnit také soubor aktiv, která je třeba chránit a inovovat strategie řízení bezpečnosti. Strategické řízení zahrnuje prevenci, připravenost, odezvu (zásah) a obnovu. V současnosti je silící trend, že pro minimalizaci nežádoucích dopadů pohrom, je nutné klást největší důraz na prevenci. Správně provedená technická preventivní opatření dokážou eliminovat 60 – 80 % vážných dopadů pohrom.²⁴

Na prevenci se podílí v rámci koordinace vláda a určené orgány. Cílem je optimální ochrana aktiv s využitím základních nástrojů a jednotlivých úkonů v návaznosti na krizové řízení, řízení pohrom. Při realizaci scénáře při kritické situaci je důležitá účinná podpora výkonných složek ke zvládnutí situace v optimálním čase, s použitím přijatelných zdrojů a ztrát.

Řízení bezpečnosti je vyšším stupněm řízení rizik. Hlavní význam spočívá v plánování, organizování, přidělování pracovních úkolů a v kontrole využívání zdrojů. Důraz je kladen na důslednou analýzu konkrétní situace, neboť snižování rizik u jedné pohromy nebo ochrana určitého zájmu může způsobit zvýšení rizik u dalších pohrom nebo jiných chráněných zájmů. Při řízení bezpečnosti je třeba zvažovat všechna rizika na daném území spolu se všemi aktivy vyžadujícími ochranu.

3.3.1 Krizové řízení

Krizové řízení patří do systému řízení věcí veřejných v oblasti řízení bezpečnosti. Současná legislativa České republiky zná čtyři krizové stavy.²⁵

- válečný stav,
- stav ohrožení státu,
- nouzový stav,
- stav nebezpečí.

²³ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost je základní prioritou současnosti. Environmentální ASPEKTY podnikání* [online]. 2004, 3, [cit. 2011-10-01]. Dostupný z WWW: <cemc.cz/aspekty/vyber_z_clanku/řízení/dokumenty/11.pdf>.

²⁴ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost je základní prioritou současnosti. Environmentální ASPEKTY podnikání* [online]. 2004, 3, [cit. 2011-10-01]. Dostupný z WWW: <cemc.cz/aspekty/vyber_z_clanku/řízení/dokumenty/11.pdf>.

²⁵ PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2009, s. 24.

K řešení krizového a nouzového řízení je používán krizový management (*Emergency Management*). Krizový management je „*souhrn řídicích činností věcně příslušných orgánů zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace*“.²⁶ Můžeme tak hovořit o komplexním systému opatření a úkolů, které plní státní správa spolu s dalšími organizacemi v mimořádných situacích pro zachování bezpečnosti obyvatelstva v nejširším smyslu.

Cílem krizového řízení je zajistit:

- optimální zvládnutí každé nouzové situace, rychlou stabilizaci a postupnou obnovu území.
- zabránit přerodu nouzové situace v situaci krizovou.

Základní činnosti krizového řízení:²⁷

- monitoring situace – sledování situace z oblasti komplexní bezpečnosti,
- podpora pro detekci kritické situace – metodologie hodnocení dat z monitoringu,
- zajištění připravenosti na zvládnutí kritické situace – soubor alternativních scénářů založených na národních zvyklostech a na sestavení prováděcích plánů,
- příprava a procvičení režimových opatření,
- zvládnutí kritické situace a nastartování obnovy – realizace způsobů stabilizace situace, které jsou založené na národních zvyklostech (v každé fázi je třeba provádět hodnocení rizik a možných dopadů, aby se zajistila prevence ztrát při odezvě a obnově).
- provedení obnovy a nastartování dalších účinných preventivních opatření na zodolnění organizační jednotky – vytváření rezerv a plánů obnovy.

V současnosti se zavádí do krizového řízení prvky strategického řízení při zpracování scénářů odezvy a vedou tendence k provázání jednotlivých řízení bezpečnosti tak, aby celkový systém bezpečnosti byl komplexní a maximálně funkční.

²⁶ Česko. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*, 2000.

²⁷ PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2009, s. 28.

3.3.2 Havarijní plánování

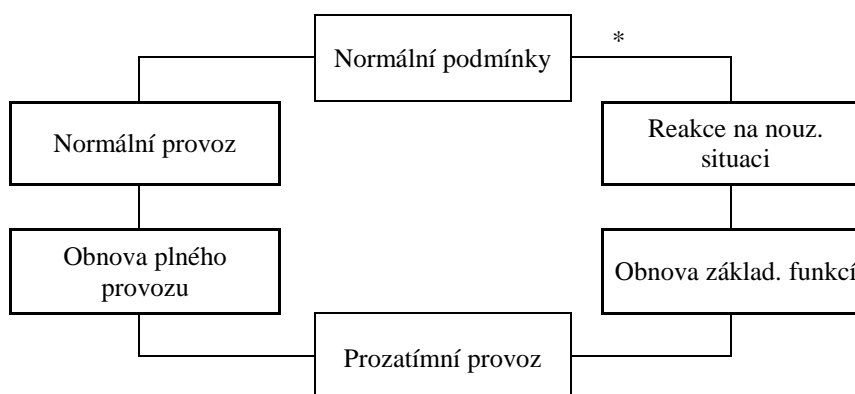
Havarijní plánování je součástí nouzového plánování jako jeden z nástrojů zvládnutí dopadů pohrom v území. Plánování se skládá ze dvou základních činností: předvídání možných situací, změn a jejich monitorování a programování reakcí na změny. Havarijní plánování je nezbytné zejména v případech, kdy neexistuje účinná obrana před pohromou, neboť pak je jedinou možností být na tuto situaci připraven – mít postupy, jimiž se zajistí stabilizace lidského systému a obnova kritických zdrojů a procesů. Havarijní plánování tedy musí vycházet z klasifikace nouzových situací, analýzy rizik a pravděpodobných dopadů pohromy při pohromě definované velikosti.

Plánování je spolehlivé, když postupy:²⁸

- vedou k cíli pomocí optimálního způsobu, který lze zajistit disponibilními zdroji, silami, prostředky,
- jsou formalizované,
- obsahují opatření k omezení či zmírnění dopadů,
- zajišťují kontinuální proces,
- umožňují zvládnout možné situace,
- jsou multidisciplinární,
- respektují problémy v zajištění potřebných zdrojů (neplýtvají s nimi),
- racionálně využívají bezpečnostní infrastrukturu.

Plánování bývá koncipováno s hierarchickou strukturou, neboť hierarchicky jsou členěny procesy i zdroje. Proces zvládnutí nouzové situace probíhá v opakujícím se cyklu, viz schéma 3.

Schéma č. 3: Cyklus zvládnutí nouzové situace, *označuje vznik nouzové situace

²⁸ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnostní plánování*. České Budějovice, 2009, s. 81.

Plán je „komplexní obrázek o procesech a jejich závislostech. Plán má proto řešit problémy, porozumět budoucím situacím, formulovat priority a stanovit odpovědnosti“.²⁹ Stanovenými nástroji jsou soustavy indikátorů, monitoring a cíle. Plánování pak je děleno podle času (krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé), věcného obsahu (finanční, odbytové, výrobní, lidských zdrojů, apod.) a rozsahu (strategické a operativní). Z hlediska zvládnutí nouzových situací jsou nejdůležitější nouzové plány (soubor plánů odezvy na nouzové situace kategorie 3 – 5, které jsou předvídatelné), dále plány krizové, kontinuity, contingency a další.

Probléme současnosti v oblasti havarijního plánování je především roztržitost požadavků na jednotlivé plány, jejichž cíle pak často nelze provázat a tak zkvalitnit řízení území. Je proto snaha zavést do praxe bezpečnostní plánování, které bude mít tři úrovně, odpovídající úrovním řízení.

3.3.3 Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je pojem, který bývá používán pro „označení určitého integrovaného systému vztahů, vazem a konkrétních opatření k ochraně obyvatelstva a jeho majetku v nejrůznějších situacích, kdy může dojít k jejich ohrožení, počínaje každodenními negativními událostmi, přes nejrůznější katastrofy a nouzové situace až po ozbrojený konflikt“.³⁰

Státní organizování ochrany obyvatelstva bývá datován³¹ do 11. dubna 1935, kdy byl přijat *Zákon č. 82 o ochraně a obraně proti leteckým útokům*, který umožnil ustavení organizace **Civilní protiletecké ochrany** (CPO). Předmětná organizace sice neměla příliš dlouhé trvání, neboť se jí do cesty postavila druhá světová válka, přesto lze uvést, že poprvé v historii ukazovala zájem státu o každého jednotlivce. Měla za úkol zabezpečit obyvatelstvo plynovými maskami a zajistit dostatečný počet veřejných úkrytů.

Po únoru 1948 začala nová éra civilní ochrany, která měla být budována na bázi státní správy (národních výborů) a výrobní sféry (národního hospodářství) v součinnosti se společenskými organizacemi. **Civilní obrana** (CO) vznikala na základě *vládního usnesení o civilní obraně ze 13. července 1951*, jehož přílohou bylo *nařízení o základních úkolech a povinnostech v civilní obraně na území republiky Československé*. Vznikala tak civilní

²⁹ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnostní plánování*. České Budějovice, 2009, s. 83.

³⁰ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice, 2004, s. 28.

³¹ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice, 2004, s. 28.

obrana pod působností ministerstva vnitra a byla tvořena územními vojenskými štáby CO a nevojenskou částí, kterou tvořily rezorty, organizace a jednotky CO ve výrobně hospodářské sféře. Základními prvky ve struktuře systému CO byly: vojsko CO, služby CO krajů, okresů a měst. Dále zdravotnické, spojovací, energetické, plynárenské, dopravní, zemědělské, maskovací, silniční, mostní a jiné služby a útvary CO objektů, veřejné útvary CO. V jednotkách (národních výborech, podnicích, školách, dobrovolnických skupinách, zdravotnických útvarech apod.) byly zřizovány sklady CO a pracovníci, žáci, studenti podstupovali pravidelná cvičení CO, kdy trénovali postupy v případě mimořádných situací (nasazování plynových masek, vyhledání nejbližšího úkrytu, zásady první pomoci, atd.).

V souvislosti s územním a administrativním uspořádáním republiky byl v roce 1961 přijat zákon č. 40 o obraně Československé socialistické republiky, který obsahuje i ustanovení týkající se civilní obrany. Prohluboval spolupráci CO s ostatními brannými a ozbrojenými složkami státu a kladl důraz na co nejkratší uvedení CO do pohotovosti, zejména co se týká evakuace obyvatelstva, jeho ukrytí v objektech CO a vybavení občanů prostředky individuální protichemické obrany. Na teritoriu ČSSR byla zřízena síť automatických hlásičů radiace, stacionární chemické laboratoře na okresech, síť laboratoří, veterinárních zařízení. Na každém okrese byly skupiny M-SAZ-CO (mobilní skupiny analytického zjišťování), které v případě vzniku krizové situace vyjely do ohroženého prostoru a provedly vytýčení zamořeného prostoru a provedly měření na místě. Kromě toho byly stanovené kontrolní body, ze kterých se pravidelně podávaly průběžná hlášení. V roce 1976 byla civilní obrana převedena do působnosti ministerstva obrany a systém CO se již téměř neměnil do roku 1989, stále v popředí zájmu zůstává ochrana obyvatelstva při potencionálním válečném konfliktu, začíná se však věnovat stále větší část problematice živelních pohrom a havárií.

V roce 1990 byla zahájena transformace civilní obrany s cílem vytvořit nový, moderní systém ochrany obyvatelstva. Zásadní změny byly však učiněny až v roce 1997 přijetím usnesení vlády České republiky č. 710 ke koncepci zabezpečení úkolů civilní ochrany definovaných dodatkovým protokolem I k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů. „*Toto usnesení předjímá kontinuitu odpovědnosti za plnění úkolů civilní ochrany v míru, za mimořádných událostí nebo krizových situací a válečného stavu a výkon státní správy ve věcech civilní ochrany na republikové úrovni ministerstvem vnitra.*“³²

³² ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice, 2004, s. 31.

Dalšími významnými zákony pro ochranu obyvatelstva byly především zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, zákon č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky, zákon č. 238/2000 Sb. o Hasičském záchranném sboru, zákon č. 239/2000 Sb. o Integrovaném záchranném systému a zákon č. 240/2000 Sb. (krizový zákon).

V současnosti ministerstvo vnitra zastřešuje tzv. *Civilní nouzovou připravenost*, kterou zaštiťuje *Mechanismus civilní ochrany Společenství*, jež je základním legislativním dokumentem zřízeným v roce 2001 (Rozhodnutí Rady 2001/792/ES, Euroatom) na podporu a usnadnění mobilizace a koordinace asistenčních zásahů v oblasti civilní ochrany v případech závažných mimořádných událostí.

Mechanismus CO zahrnuje:³³

- získání přehledu o zásahových týmech a další intervenční podpoře využitelných v členských státech k asistenčnímu zásahu v případě výskytu mimořádné události,
- vypracování a provádění výcvikového programu pro zásahové týmy a pomocný zásahový personál a pro experty z koordinačních nebo hodnotících týmů,
- organizování workshopů, seminářů a pilotních projektů k nejdůležitějším aspektům zásahu,
- sestavování podle potřeby vysílání koordinačních nebo hodnotících týmů,
- vytvoření a řízení monitorovacího a informačního střediska (MIC),
- vytvoření a řízení společného komunikačního a informačního systému pro případ výskytu mimořádné události CECIS (*Common Emergency Communication and Information System*),
- vytvoření dalších podpůrných opatření, např. opatření pro usnadnění přepravy prostředků pro asistenční zásah.

Základní systém ochrany obyvatelstva je možné znázornit jednoduchým schématem, viz schéma č. 4.

³³ Hasičský záchranný sbor České republiky. *Civilní nouzová připravenost: Mechanismus civilní ochrany* [online], 2011. [cit. 27. 01. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/mechanismus-civilni-ochrany-spolecenstvi.aspx>>.

Schéma č. 4: Struktura ochrany obyvatelstva³⁴

Druh události	Každodenní události	Katastrofy a nouzové situace	Ozbrojený konflikt
Oblasti činnosti	Zábrana škod	Ochrana proti katastrofám a haváriím	Civilní ochrana obyvatelstva v případě války
Kompetence	Samospráva, nižší úroveň státní správy		Stát
Záchrané subjekty	Požárníci Zdravotnické záchranářství Pomocné služby Policie Celostátní síly Armáda		

Výchozím dokumentem současnosti zabývající se ochranou obyvatelstva je Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, schválená usnesením vlády ČR č. 165 z 25. února 2008. Tato koncepce charakterizuje ochranu obyvatelstva jako soubor činností a postupů příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci dopadů mimořádných událostí. Praktickým a zároveň prvořadým posláním ochrany obyvatelstva je tak především ochrana života, zdraví lidí, jejich majetku i životních podmínek – především prostřednictvím včasného varování, evakuace, ukrytí, nouzového přežití, zásobování apod. Jedná se o komplexní systém pomoci při přírodních katastrofách, technických haváriích, epidemiích, epizootiích a dalších nouzových situacích. Koncepce stanoví také povinnosti a odpovědnost jednotlivých prvků zapojených do CO. „*Odpovědnost za ochranu obyvatelstva má stát a je rozložena na všechny úrovně veřejné správy, včetně obcí.*“³⁵

Základem ochrany obyvatelstva s ohledem na nouzové situace je tedy především:

- **system včasného varování** – jedná se o souhrn technických a organizačních opatření, která mohou zamezit, nebo alespoň snížit nežádoucí dopady mimořádných událostí. System včasného varování se skládá především z *varovného signálu* a *tísňového informování*. Varovný signál určený obyvatelstvu je signál nazvaný „*všeobecná výstraha*“ jedná se o kolísavý tón sirény po dobu 140 sekund, zpravidla opakovaný v třiminutových intervalech. Vyhláší se při bezprostředním

³⁴ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice, 2004, s. 33.

³⁵ PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2009, s. 36.

ohrožení mimořádnou událostí nebo při jejím nenadálém vzniku. Po akustickém tónu následuje tísňové informování prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků. Provozovatelé hromadných sdělovacích prostředků jsou povinni bezodkladně poskytnout prostor pro šíření tísňových informací obyvatelům. Existují ještě další varovné signály, ty jsou však již určeny pouze profesionálům. Signál všeobecná výstraha vždy znamená vážné nebezpečí, při kterém bude nutné ukrytí či evakuace. Zabezpečení včasného varování je v odpovědnosti státu, konkrétně bývá vykonáváno Hasičským záchranným sborem ČR.

- **evakuace a ukrytí obyvatelstva** – evakuace je souhrnem organizačních a technických opatření, prováděných za účelem přemístění osob, zvířat, materiálních prostředků z míst ohrožených mimořádnou událostí. Občané jsou o vyhlášené evakuaci informováni všeobecnou výstrahou a tísňovou informací v hromadně sdělovacích prostředcích. Evakuace může proběhnout jako částečná (pro určité skupiny osob) nebo jako úplná (všichni obyvatelé určité lokality). Evakuace bývá považována za jedno z nejdůležitějších bezpečnostních opatření pro svůj vysoký účinek a možnosti. Při vyhlášení evakuace je důležité, aby občané zanechali veškeré nesouvisející činnosti, dodržovali zásady pro opuštění bytu (uhasili otevřený oheň v topidlech, vytáhli ze zásuvek elektrospotřebiče, uzavřeli hlavní přívod plynu, vody, uzavřeli okna, dveře), vzali si evakuační zavazadlo (má pokrýt potřeby jednotlivce na tři dny) a dostavili se na určené místo.

K ukrytí obyvatelstva při mimořádných událostech slouží stálé a improvizované úkryty. Stálé úkryty jsou prostory v částech některých staveb (kina, garáže, sklady, úřady), které byly takto koncipovány při jejich realizaci. Improvizované úkryty jsou vyhovující prostory v domech, provozovnách, výrobních podnicích, které mohou být jako úkryt využity s minimálním množstvím zásahů.

- **nouzové přežití** – řeší na základě zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a vyhlášky ministerstva vnitra č. 328/2001 Sb. o některých podrobnostech zabezpečení IZS a je rozpracováno v *Plánu nouzového přežití* jako součást havarijního plánu kraje. Plán nouzového přežití obsahuje: nouzové ubytování, zásobování potravinami, pitnou vodou a nouzové základní služby obyvatelstvu. Pro některé typy nepředvídatelných mimořádných událostí jsou připraveny prostředky k nouzovému přežití postiženého obyvatelstva na centrální, krajské a územní úrovni. Jedná se o materiální základny humanitární pomoci, zřizované za účelem zabezpečení základních životních potřeb (ubytování, ošacení,

stravování, osobní hygiena, zdravotní a psychosociální pomoc) postiženému obyvatelstvu. Krajské správy vlastní také Kontejnery nouzového přežití, jedná se o soupravy pro 20 a 50 osob, které umožňují účinnou a neodkladnou pomoc obyvatelstvu. Skládají se z kontejneru a nafukovacího stanu vzájemně spojených v jeden celek a umožňující fungování v teplotách + 50 až -50 °C.

4 NOUZOVÉ SITUACE

„Výskyt pohromy v určitém místě a čase vyvolá v závislosti na fyzikálním naturelu a velikosti pohromy v postižené oblasti ztráty, škody a újmy na chráněných zájmech. Vzniká nouzová situace (Emergency), jejíž dopady člověk odvrací účinnou odezvou, při které provádí

záchranné a likvidační práce, tj. aplikuje opatření zmírňující dopady na chráněné zájmy. Označení a kategorizace nouzové situace závisí na velikosti ztrát, škod a újmy na chráněných zájmech nebo na způsobu zvládnutí této situace.“³⁶

Každá pohroma vyvolává řetězec nežádoucích jevů, tj. dopadů v různém čase a různé intenzity. Aby se co nejvíce eliminovaly chyby v řízení zvládnutí dopadů, připravují se nouzové a krizové plány, kde jsou stanoveny soubory potřebných opatření a činností k jednotlivým druhům pohrom. Z hlediska zranitelnosti dopady vyvolávají nižší nebo vyšší ztráty v daném místě. Proto se provádí kvalifikovaná hodnocení a výpočty. *„Vznik pohromy, která má dopady na chráněné zájmy společnosti, vyvolává narušení normálního života člověka a společnosti, tj. pro člověka v postiženém místě vzniká nouzová situace. Kritická situace (krize) je pak taková nouzová situace, při které jsou ohroženy prioritní hodnoty, zájmy nebo cíle státu.“³⁷*

Nouzová situace tedy *„označuje stav lidského systému, který v něm vyvolá výskyt živelní či jiné pohromy.“³⁸* Vnímáme ji jako nadřazený pojem užívaný v oblastech odezvy a při zajišťování dopadů na chráněné zájmy. Česká legislativa nemá zaveden pojem „nouzová situace“, používá však pojem nouze, nouzový stav či mimořádná událost. Dále používá pojmy povodeň (zákon č. 254/2001 Sb.), epidemie, pandemie (zákon č. 20/1966 a č. 258/2000 Sb.), neštěstí (zákon č. 245/2006 Sb., č. 133/2000 Sb.), katastrofa (zákon č. 266/1994, č. 283/1991, č. 586/1992 Sb. aj.), kalamita (zákon č. 289/1995, č. 151/1997 Sb. aj.), stav nouze v energetických společnostech (zákon č. 458/2000, č. 189/1999 Sb. aj.), zadluženost (zákon č. 190/2004, č. 139/2006 Sb. aj.), narušení veřejného pořádku nebo narušení vnější bezpečnosti státu (zákon č. 283/1991, č. 222/1999 Sb. aj.).

Kategorie nouzové situace – jedná se o míru závažnosti z hlediska dopadů na chráněné zájmy. Závisí na době trvání, intenzitě dopadů, velikosti zasažené oblasti a množství zasažených lidí, jestli se realizovala všechna rizika nebo zdali náhodné jevy

³⁶ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 143-145.

³⁷ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 145.

³⁸ PROCHÁZKOVÁ, D. *Metodika pro odhad nákladů na obnovu majetku v územích postižených živelnou nebo jinou pohromou*. Metodická příručka pro veřejnou správu. Praha, 2006, s. 8.

situaci ztížily. Rozlišují se kategorie nouzových situací 1 – 5 (viz kapitola 2.), které jsou číslovány podle významnosti z hlediska života občana a společnosti.

Řízení vyspělých států zajišťuje, že:³⁹

- *každý občan je schopen zvládnout nouzové situace kategorie 1 - 2, díky své výchově a přípravě,*
- *stát má systém „nouzové řízení“ k tomu, aby zajistil zvládnutí nouzových situací kategorie 2 – 4,*
- *stát má systém „krizového řízení“ pro zvládnutí nouzových situací kategorie 5 s cílem je zvládnout.*

Zjednodušeně lze říci, že pohroma je příčinou, jejíž následkem je nouzová situace. Třídění do kategorií má státu pomoci při třídění opatření v rámci plánování a efektivním využití nástrojů při zajišťování odvrácení nebo zvládnutí nouzových situací. Z nástrojů stát využívá např. odborné zázemí pro výzkum a vědu, budování a výcvik výkonných složek, kontrolu jakosti nebo právní předpisy a rezervní finance.

4.1 Zvládání nouzových situací

Příčinami narušení stability lidského systému jsou pohromy rozmanitého charakteru, které vyvolávají rozličné dopady. Z hlediska velikosti a typu dopadů a zranitelnosti daného území jsou rozdělena opatření na zvládání nouzových situací. I přes vyspělost společnosti se nelze pohromám vyhnout, pouze lze eliminovat četnost a zmírňovat jejich dopady připraveným systémem odezvy a následné obnovy. Proto hlavním cílem jsou opatření a činnosti odezvy, které snižují újmu a škody na chráněných zájmech. Prioritně se jedná o lidské životy, zdraví, majetek a životní prostředí za přijatelných sil, nákladů, zdrojů a prostředků. Vždy jde o stabilizaci situace postiženého území.

Společnost je ovšem v současnosti závislá na funkci řady technologií a infrastruktur. Je proto nutné co nejdříve zahájit činnosti na obnovu a provoz důležitých infrastruktur a technologií, jakými jsou především: obnova dodávky elektřiny, vody, dopravní dostupnost, zvládnutí paniky, chaosu, tak aby vůbec bylo možné zahájit klasické záchranné a likvidační práce.

Zvládání nouzových škod tedy není o pouze o evakuaci či odstranění škod po havárii. Odezva musí mít širší rozsah, proto je také zapotřebí kooperace více složek, které

³⁹PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. Praha, 2010, s. 148.

jsou řízeny správcem nebo vlastníkem území (objektu) provádějící obnovu z vlastních zdrojů. Zásadním hlediskem při zvládnání nouzových situací je čas, neboť každá časová prodleva zvyšuje riziko ztráty a škody. Je tedy nutné, aby účinnost a efektivita odezvy byla maximální, což je možné pouze při provázanosti jednotlivých systémů odezvy nižších i širších celků. Z tohoto důvodu vznikají v praxi systémy spolupráce, jakým je například integrovaný záchranný systém.

4.2 Poskytování pomoci v nouzových situacích

Většina vyspělých zemí dnes přijímá opatření v oblasti ochrany a pomoci obyvatelstvu při prevenci a zvládnání nouzových situací. Většina přístupů směřuje k tomu, aby tytéž řídicí, organizační i výkonné struktury zabezpečovaly každodenní chod společnosti a zároveň zasahovaly při nouzových situacích. Dále panuje snaha o co největší integraci jednotlivých subjektů, podílejících se na záchranných pracích.

Jejich hlavními úkoly jsou obecně:⁴⁰

- *varování a vyrozumění,*
- *zásady chování,*
- *budování ochranné infrastruktury,*
- *ochrana zdraví,*
- *sebeochrana a vzájemná pomoc,*
- *ochrana kulturních hodnot.*

Uvedené úkoly jsou typické pro většinu evropských států, každý stát však pojímá tyto úkoly s různým zaměřením. Některé země, jako například Německo, oddělilo systém varování a vyrozumění dle válečného a mírového stavu. Švýcarsko je zaměřeno na budování kvalitních úkrytů, uvádí až 100% pokrytí – pro obyvatele, ale také i pro kulturní památky, Francie naopak úkryty nemá ani je nebuduje, má však rozšířený zájem o ochranu životního prostředí.

Kompetence v rámci pomoci obyvatelstvu

Hierarchické členění:

- centrální – stát

⁴⁰ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice, 2004, s. 38.

- vyšší střední – kraje
- nižší střední – okresy
- obecní – obce, města

Ve vztahu k pomoci a ochraně obyvatelstva platí, že čím menší negativní událost, tím nižší správní stupeň je kompetentní a odpovědný za její řešení. Za ochranu obyvatelstva v případě války je však vždy odpovědný stát, bez ohledu na charakter ozbrojeného konfliktu.

Záchranné subjekty

Záchranné subjekty je možné rozdělit na:⁴¹

- prvoplánové – jedná se především o hasičskou a zdravotnickou záchrannou službu, pomocné služby (horská služba, speleologická záchrana, apod.),
- druhoplánové – jednotky různého zaměření pro poskytování především technické pomoci (ženižní jednotky, požární jednotky, protichemické jednotky, apod.),
- působící na subsidiárním principu – pomocné na principu dobrovolnosti (sbírky, nadace, charitativní a humanitární organizace, apod.).

4.2.1 Integrovaný záchranný systém

V České republice je Integrovaný záchranný systém definovaný zákonem č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému. Tento zákon řeší působnosti, oprávnění a povinnosti všech subjektů, které přichází do styku s přípravou na mimořádné události, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva. „*Zákon o IZS se nevztahuje na prevenci vzniku mimořádných událostí, ani jiných nouzových situací a na činnosti spojené s obnovou postiženého území.*“⁴²

IZS je systém sdružující stávající složky do uceleného systému pomoci s určenými nástroji spolupráce a modelovými postupy součinnosti. Základem tohoto systému je zabezpečit, aby veškeré zdroje a kompetence byly v rámci pomoci použity koordinovaně, v čas a s maximálním potřebným využitím pro danou situaci.

⁴¹ ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice, 2004, s. 41 - 42.

⁴² PROCHÁZKOVÁ, D., ŠESTÁK, B., POLÍVKA, L. *Odezva a obnova*. Praha: PA ČR, 2008. s. 64.

Základní složky IZS:

- ***Hasičský záchranný sbor*** (zákon č. 238/2000 Sb.) – základní koordinační jednotka v rámci IZS, spolupracuje s ostatními složkami IZS, správními úřady, státními orgány, samosprávou, fyzickými osobami, právníckými osobami a sdruženími občanů. Hasičský záchranný sbor ČR tvoří: generální ředitelství HZS ČR, které je organizační součástí Ministerstva vnitra, 14 hasičských záchranných sborů krajů, Střední odborná škola požární ochrany, Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku a Záchranný útvar HZS ČR v Hlučíně. Součástí Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení: Odborná učiliště požární ochrany (ve Frýdku-Místku, Brně, Chomutově a Borovanech), Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha, Opravárenský závod Olomouc a Základna logistiky Olomouc.

Hasičský záchranný sbor v oblasti pomoci občanům v nouzových situacích zabezpečuje především depistáž nebezpečných oblastí, varování a vyrozumění, organizuje a koordinuje evakuaci, nouzové ubytování, nouzové zásobování. Zajišťuje přístup k humanitární pomoci, materiálu civilní obrany. Zabezpečuje ovšem také preventivně výchovnou a propagační činnost na úseku ochrany obyvatelstva.

- ***Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany*** (zákon č. 133/1985) – jedná se o:
 - a) jednotky hasičského záchranného sboru kraje, která je složena z příslušníků hasičského záchranného sboru určených k výkonu služby na stanicích hasičského záchranného sboru kraje,
 - b) jednotky hasičského záchranného sboru podniku, které jsou složeny ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří vykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání,
 - c) jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, které jsou složeny z fyzických osob, které nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání,
 - d) jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku, které jsou složeny ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání.

- **Policie ČR** (zákon č. 273/2008 Sb.) – je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jeho úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky. Policie České republiky je podřízena ministerstvu vnitra. Tvoří ji policejní prezidium, krajská ředitelství policie a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Zákon zřizuje 14 krajských ředitelství policie. Jejich územní obvody se shodují s územními obvody 14 krajů České republiky. Policii dále tvoří útvary s celostátní působností, jedná se o 13 útvarů například: Letecká služba, Pyrotechnická služba, Útvar rychlého nasazení, Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování.
- **Zdravotnická záchranná služba** (vyhláška č. MZd 1991) – zajišťuje tzv. odbornou přednemocniční neodkladnou péči – jedná se o péči o postižené osoby v případě úrazu nebo onemocnění v místě jejich vzniku, během transportu a předání do zdravotnického zařízení. Tato péče je poskytována především při stavech, které bezprostředně ohrožují život postiženého, mohou zanechat trvalé následky, působí utrpení a bolest, nebo působí změny chování a jednání, ohrožující postiženého či jeho okolí.

Zdravotnická záchranná služba poskytuje pomoc prostřednictvím výjezdových skupin rychlé zdravotnické pomoci (RZP), rychlé lékařské pomoci (RLP), letecké záchranné služby, které se liší především dopravou a složením posádky.

Hasičský záchranný sbor ČR je hlavním koordinátorem, který spojuje celý integrovaný záchranný systém. Pokud tedy zasahuje více složek IZS, na místě většinou velí příslušník Hasičského záchranného sboru ČR, který řídí součinnost složek a koordinuje záchranné a likvidační práce. Operační a informační středisko IZS (je jím operační a informační středisko HZS ČR) povolává a nasazuje potřebné síly a prostředky jednotlivých složek IZS v konkrétních lokalitách. Na strategické úrovni je pak integrovaný záchranný systém koordinován krizovými orgány krajů a Ministerstva vnitra.

Ostatní složky IZS:

- **Armáda ČR** – hlavní složka ozbrojených sil České republiky zapojená do integrované vojenské struktury NATO, systému obranného, operačního a civilního

nouzového plánování, do procedurálních a organizačních aspektů jaderných konzultací a společných cvičení a operací. Jsou výkonným prvkem resortu obrany v oblasti logistické, zdravotnické a veterinární podpory.

- **Městská policie** – jejím úkolem je především zajištění místních záležitostí veřejného pořádku, koordinuje dopravu, poskytuje informace, disponuje je dopravními prostředky a technikou (jedno a dvoustopá vozidla, plavidla, koně).
- **Vězeňská služba ČR** – jejím posláním je zajišťovat výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a bezpečnost a pořádek v soudních budovách. V případě potřeby disponuje s personálním i materiálním vybavením (nákladní automobily, autobusy, kynologická střediska, zásoby).
- **Ostatní záchranné sbory** – Báňská záchranná služba, Horská služba, Speleologická záchrana, aj.
- **Havarijní pohotovostní služby** – plynárny, elektrárny, vodárny, aj.
- **Zařízení CO** – úkryty, materiální vybavení.

Ostatní složky pomáhají při likvidačních a záchranných činnostech až na vyžádání. Jsou předem plánované a poskytují se na základě veřejnoprávní smlouvy.

Činnost jednotlivých složek integrovaného záchranného systému se odehrává na třech základních úrovních:⁴³

- **Taktické řízení** – na místě mimořádné události, kde probíhá zásah. Řízení je v kompetenci velitele, kterým je obvykle hasič – velitel jednotky požární ochrany. Ten řídí provádění likvidačních prací a koordinuje činnost složek IZS na místě zásahu. Je oprávněn zřídit si v případě potřeby štáb – poradní a výkonný orgán.
- **Operační řízení** – operační a informační střediska IZS, obvykle operační středisko hasičského záchranného sboru kraje a generálního ředitelství HZS. Zajišťují obsluhu linek tísňového volání.
- **Strategické řízení** – jedná se o zapojení starostů, hejtmanů či Ministerstva vnitra do přímého řízení záchranných a likvidačních prací. Nastává v případě, že o to velitel zásahu požádá, nebo je-li mimořádná událost ohodnocena nejvyšším stupněm poplachu dle poplachového plánu IZS.

⁴³ HLADKÝ, J. *Krizové řízení a ochrana obyvatelstva při mimořádných událostech* [online]. 2010 [cit. 2012-02-04]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW: <<http://theses.cz/id/1kqtig/>>.

„Účelem strategické úrovně při koordinaci záchranných a likvidačních prací je: zapojení sil a prostředků a oprávnění v působnosti Ministerstva vnitra, ostatních ministerstev a jiných správních úřadů hejtmanů krajů a starostů obcí ve prospěch a v souladu s potřebami záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva podle územně příslušného poplachového plánu IZS, v souladu s vnějšími havarijními plány a havarijním plánem kraje, popřípadě s využitím zahraniční pomoci,

- *stanovení priorit záchranných a likvidačních prací při rozsáhlých mimořádných událostech zejména mezi různými místy zásahu,*
- *zabezpečení materiálních a finančních podmínek pro činnost složek při provádění záchranných a likvidačních prací a*
- *zajištění návaznosti záchranných a likvidačních prací s opatřením pro krizové stavy.“⁴⁴*

V případě mimořádné situace jedou k zásahu příslušné složky na základě stupně poplachu, které jsou rozděleny na tři základní a jeden zvláštní. Jakmile je vyhlášen třetí nebo zvláštní stupeň poplachu, může starosta obce s rozšířenou působností, hejtman kraje nebo Ministerstvo vnitra převzít koordinaci nad likvidačními a záchrannými pracemi.

Pokud dojde při zásahu ke škodě na majetku, ať soukromém nebo veřejném, všechny škody hradí zřizovatel jednotky velitele zásahu.

Pokud by situace vyžadovala pomoc dalších složek z jiných krajů, uzavírají kraje mezi sebou dohody o vzájemné pomoci.

4.2.2 Sociální pomoc

V rámci sociální politiky státu existují opatření, která jsou určena pro každého (např. právo na zdravotní péči) nebo jen pro určitou skupinu obyvatelstva (např. zdravotně postižení, nemocní). Legislativní opatření mají rozhodující význam pro sociální politiku státu a ostatních nestátních subjektů. Vláda a správní orgány státu pak uskutečňují konkrétní sociální politiku v daném čase. Jedná se např. o MPSV nebo úřady práce. Dalším podílejícím se subjektem jsou zaměstnavatelé, kteří mají státem stanovené povinnosti, mezi které patří např. podílení se na sociálním pojištění zaměstnanců, spolupráce s úřady práce. K dalším zainteresovaným subjektům patří zejména odborové orgány, komunity, obce, občanské iniciativy, církev a občané.

Stát také zajišťuje pomoc při řešení vzniklých sociálních událostí, když je jednotlivec nebo sociální skupina (např. rodina) znevýhodněna vůči ostatním. Jde o

⁴⁴ PROCHÁZKOVÁ, D., ŠESTÁK, B., POLÍVKA, L. *Odezva a obnova*. Praha: PA ČR, 2008. s. 70.

zmírnění nebo odstranění důsledků určitých sociálních událostí. Mezi významný nástroj patří sociální příjmy, které jsou zaměřené na poskytnutí nezbytně nutné ochrany obyvatelstvu v nouzových situacích. Patří sem zejména dávky důchodového a nemocenského zabezpečení, peněžité dávky hmotné nouze, dávky státní sociální podpory, podpory v nezaměstnanosti, příspěvek na péči a další. Součástí další pomoci prostřednictvím orgánů státu jsou sociální služby. Ty plní funkci uspokojování specifických potřeb určitých skupin obyvatelstva poskytnutím služby. Jde především o poradenství, ať již základní nebo odborné, směřované na konkrétní vzniklou problémovou situaci, např. při nouzových nebo krizových situacích. S ochranou zdraví jsou spojeny věcné dávky na léky, zdravotní pomůcky a ochranné pracovní pomůcky. Ty se poskytují v případě pomoci, kdy není zaručeno, že peněžité pomoc bude využita k zamýšlenému účelu. Účelové půjčky jsou další rozšířenou formou pomoci. Sem patří zvýhodněné půjčky k ovlivňování různých sociálních situací nebo událostí na časové překlenutí potřeby finančních prostředků a současnými omezenými možnostmi finančních zdrojů (např. novomanželské půjčky, půjčky k podpoře bydlení, půjčky na vzdělání).⁴⁵

V případech mimořádných událostí, jakými jsou např. povodně, stát prostřednictvím orgánů pomoci v hmotné nouzi (na obcích, magistrátech), poskytuje mimo jiné i dávky mimořádných okamžitých pomoci. Ty jsou účelně poskytovány v případech, kdy osobu nebo rodinu podle zákona č. 111/2006, Sb., o pomoci v hmotné nouzi „*postihne vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami; vážnou mimořádnou událostí se rozumí zejména živelní pohroma (například povodeň, vichřice a vyšší stupně větrné pohromy, zemětřesení), požár nebo jiná destruktivní událost, ekologická nebo průmyslová havárie.*“ Po šetření na místě události a zjištění možného nároku, tedy zjištění, že jednotlivec nebo rodina nejsou schopni z vlastních příjmů a majetkových poměrů situaci řešit vlastními zdroji, je možné poskytnou finanční pomoc až do výše patnáctinásobku částky životního minima jednotlivce. V současné době se jde o výši 46890,-Kč. Jedná se o finanční pomoc jednorázovou a účelově zaměřenou.

4.3 Scénář poskytování pomoci v nouzových situacích

I když je snahou každé společnosti co nejvíce bránit vzniku pohrom, a tím následně minimalizovat nouzové situace, nevyhne se zpracování nouzového (krizového) plánu, ze

⁴⁵ *Sociální politika.* [online], 2011. [cit. 20. 10. 2011]. Dostupné z [www: <http://granty.vsers.cz/dokument/Socialni%20politika.pdf>](http://granty.vsers.cz/dokument/Socialni%20politika.pdf).

kterého se vychází při obnově území. Jeho vypracování však nepostačí, pokud se pravidelně neprovádí jeho nácvik a příp. jeho aktualizace. Tento plán je založen na možných scénářích pohrom, jakožto výsledku identifikace ohrožení a hodnocení rizik s cílem zmírnit nepříjemné dopady. Určuje úkoly nouzové odezvy, zdroje pro zmírnění, poplašné systémy, evakuaci, informovanost obyvatelstva, spolupráce s humanitární pomocí a další. Je součástí strategického plánování. Pro řešení problémů se zpracovávají jednotlivé scénáře neboli alternativní řešení navazující na současný stav s hodnocením reagující na změnu podmínek. Zvláště živelní pohromy nejsou limitované hranicemi a nejsou po každé stejné.

Mezi nejdůležitější část celého plánovacího procesu patří **prevence**. Územní plánování včetně plánování nových staveb i stávajících je potřeba schvalovat tak, aby objekty nevytvářely nepříjemná rizika pro lidské zdraví a životy, škody a ztráty na majetku s ohledem na životní prostředí. Než se však stanoví riziko, je zapotřebí jeho analýza a hodnocení. Analýzou je myšlena podrobná identifikace scénáře události s pravděpodobností výskytu tj. odhad rizika na konkrétním místě. Jedná se o vysoce technicky náročnou činnost pro kvalifikované odborníky. Součástí analýzy je identifikace ohrožení, výběr scénáře, odhad výskytu, kritické posouzení a odhad rizika od pohromy.

V rámci odezvy je zásadní sběr informací a komunikace včetně nouzové připravenosti. V této fázi jsou využívány strategické plány, nouzové nebo kritické plány vypracované v časovém předstihu.

Při obnově území se odhadují náklady na obnovu majetku, stanoví se dopady, vyhodnocují škody, zachraňuje se majetek pro minimalizování dopadů.

Ke zmírnění dopadů na obyvatelstvo lze využít tato opatření:

- zřízení a provozování systému varování a tísňového informování obyvatelstva a vyrozumění orgánů krizového řízení a složek IZS,
- včasné, rychlé a správné předávání informací o reálně hrozící nebo již vzniklé mimořádné události,
- příprava a použití prostředků ochrany dýchacích cest a povrchu těla, zejména improvizovaných,
- plánování a organizace evakuace ohroženého obyvatelstva do bezpečných oblastí,
- využití vhodných prostorů k ukrytí,
- zdravotnická pomoc všech stupňů a hygienická opatření k prevenci a likvidaci epidemií a dalšího zdravotního ohrožení,
- prevence a likvidace požárů,

- vyprošťování zavalených osob,
- zabezpečení zásobování vodou, potravinami, energií, hygienickými a desinfekčními prostředky,
- humanitární a další formy pomoci,
- zabezpečení veřejného pořádku a bezpečnosti, regulace dopravních opatření,
- záchrana majetku, hospodářského a domácího zvířectva,
- odstraňování následků mimořádných událostí,
- další opatření podle konkrétní situace.

Vhodný scénář

1. zajistit informovanost obyvatelstva o nouzovém (krizovém) plánu v oblasti, kde žijí,
2. formou nácviku seznámit obyvatele s opatřeními, činnostmi a postupem při případné evakuaci,
3. zajistit veškerá dostupná preventivní opatření v oblastech, kde je vyšší pravděpodobnost výskytu určitého živlu nebo jiné příčiny, která vyvolává nouzovou situaci,
4. zajistit spolupráci dalších záchranářů v rámci IZS v příp., že by vlastní prostředky byly nedostačující,
5. v rámci vyhlášení poplachu zajistit např. čísla mobilů obyvatel žijících v rizikové oblasti,
6. na obci/magistrátu vytvořit dostatečnou finanční rezervu pro odstraňování následků a škod a náhradní ubytování postižených obyvatel,
7. zajistit technickou, organizační a jinou podporu pro případ vzniku nouzové situace.

Zásady pro správné poskytování pomoci

Principy při rozhodování:

1. vytipování pohrom, u kterých jsou za zdroje živly,
2. hodnocení ohrožení od pohrom – očekávaná velikost a pravděpodobnost výskytu.
Podle výsledku hodnocení se stanoví pohromy, které budou systémově řízeny proti dopadům a které až po jejich výskytu. Současně se stanoví pohromy sledované pro začlenění do územního plánu a sledované v rámci nouzového nebo krizového plánování.
3. vymezení chráněných zájmů,
4. klasifikace zranitelnosti lidí, společnosti, majetku, životního prostředí a infrastruktur,

5. hodnocení rizik v dané lokalitě očekávající z relevantních pohrom s ohledem na zranitelnost oblasti,
6. u tzv. zbytkových rizik stanovit nápravná a preventivní opatření při odezvě,
7. analýza území z hlediska jeho zranitelnosti dle chráněných zájmů,
8. stanovení charakteristik a dopadů pohrom v dané lokalitě,
9. stanovení přijatelného rizika od pohrom (rozhodnutí politické na bázi vědeckých a technických poznatků a ekonomických a sociálních podmínek),
10. stanovení opatření k omezení nebo zmírnění dopadů velkých pohrom (soubor nápravných a preventivních opatření z hlediska udržitelného rozvoje při obnově v území,
11. připravenost na možné dopady (zkušenosti národní i ze světa),
12. řízení situací při výskytu očekávaného ohrožení,
13. řízení situací při výskytu neočekávaně velkého ohrožení nebo při nečekaně velkých dopadech,
14. realizace opatření v oblasti technické, organizační, právní a další.

Obyvatelstvo se řídí dle *koncepce život s riziky*, která upravuje následující postup:

- definuje cíle ochrany (chráněné zájmy, životy, zdraví a bezpečnost lidí, infrastruktura),
- zajišťuje cíle pomoci
 - vhodné využívání území (projekty, výstavba, údržba),
 - zvažuje potřeby všech účastníků,
 - údržba a pravidelné kontroly ochranných opatření,
 - systémové hodnocení opatření po pohromách,
 - informovanost obyvatelstva, kterého se riziko týká,
 - pojištění majetku proti pohromám,
 - připravenost a zvládání nouzových situací,
 - připravenost na obnovu a zodolnění území po pohromě.

Optimalizace rizika je účelná nikoliv dílčími opatřeními, ale komplexním systémovým přístupem. Při řešení problémů je vhodné navázat na strategický plán se státní podporou k vytvoření podmínek pro nastartování nového rozvoje v území postiženého pohromou.

Ochrana obyvatelstva při povodních obecně

Ochranu dělíme na preventivní opatření, bezprostřední ochranu a opatření po povodni.

Prevence zahrnuje technická opatření u toků, specifickou výstavbu, zpracování povodňových plánů, stanovování zátopových území, příprava účastníků povodňové ochrany a obyvatelstva. Patří sem i regulace výstavby objektů v zátopových územích, zalesňování svahů, výstavba retenčních kanálů a nádrží, úpravy na vodním toku.

Bezprostřední ochrana je činnost řízená povodňovými orgány (povodňovou komisí) a regulována povodňovými plány. Všichni občané žijící na území ohrožených povodněmi mají přístup k informacím, jak postupovat v různých situacích spojených s jednotlivými stupni povodňové aktivity, zejména po vyhlášení II. a III. stupně povodňové aktivity.

Při druhém stupni povodňové aktivity se aktivují účastníci ochrany před povodněmi. V pohotovosti jsou prostředky na zabezpečovací práce, provádějí se opatření ke zmírnění průběhu povodně podle povodňového plánu.

Pro obyvatelstvo to znamená:

- zajistit si přístup k poslechu hromadných sdělovacích prostředků,
- připravit si těsnicí materiál na utěsnění nízko položených míst domu a ucpávek kanalizace (pytle s pískem, těsnicí desky),
- znát postup při evakuaci a evakuační místo.

Při třetím stupni povodňové aktivity se již provádějí zabezpečovací a záchranné práce a samotná evakuace.

Pro obyvatelstvo to znamená:

- připravit si evakuační zavazadlo (pro celou rodinu, příp. vozidlo),
- uvědomit o evakuaci sousedy,
- přemístit cenný nábytek, potraviny a nebezpečné látky do vyšších pater,
- připravit vyvedení hospodářských zvířat,
- připravit rodinu a domácí zvířata k evakuaci,
- odstranit nebo řádně zajistit snadno odplavitelný materiál,
- při zaplavování domu odpojit přívod elektrického proudu, uzavřít hlavní přívod plynu a vody,
- při nedostatku času se okamžitě přesunout na vyvýšené místo, které nebude zatopeno,
- při evakuaci dodržovat zásady pro opuštění bytu či domu (zabezpečit dům či byt - dveře, okna, vzít si evakuační zavazadla pro celou rodinu a vozidlo a přesunout se do prostoru shromaždiště.

Opatření po povodni se zaměřuje na materiální pomoc, pomoc dobrovolníků, psychosociální pomoc a finanční pomoc.

Materiální pomoc obsahuje poskytnutí pomůcek pro úklid následků povodně. Jsou to např. čisticí prostředky (Savo, JAR, mýdlo atd.), nářadí (vědro, hadry, lopaty, košťata) ochranné pomůcky (rukavice, pláštěnky, desinfekce) a také v případě potřeby trvanlivé potraviny. Později se využívá půjčování vysoušečů (horkovzdušných nebo kondenzačních) pro vysoušení vlhkého zdiva, a to i po několik dnů, týdnů či měsíců po povodni.

Dobrovolnická pomoc patří mezi nejvýznamnější pomoc postižených obyvatelům. Zaměřuje se zejména na odklizení škod po povodni (vyklizení nábytku, odklizení naplavenin, úklidové práce, otloukání omítek a další potřebné činnosti).

Psychosociální pomoc využijí obyvatelé, kteří vyžadují psychickou podporu. Jedná se o terénní práci převážně dobrovolníků, kteří postiženým obyvatelům nabízejí rozhovor, poradenství nebo zprostředkování další potřebné pomoci.

Finanční pomoc je často doménou podpory ze strany veřejnosti. Zpravidla se jedná o vyhlášení veřejné sbírky pro obyvatele postižené povodní. Výše podpory závisí zejména na míře poškození domu a schopnosti rodiny řešit finanční situaci. Prostředky jsou poskytovány především na nutné stavební úpravy, stavební materiál, vybavení domácnosti nebo na náklady spojené s čištěním zdrojů pitné vody. Do této pomoci se zapojuje i stát formou mimořádné okamžité pomoci vyplácené na základě šetření a zjištění rozsahu škod, ztrát a možností rodiny vyplácené na příslušných pověřených městských úřadech či magistrátů.

Ochrana obyvatelstva při povodních v praxi:

- varování o možném nebezpečí, a to všemi dostupnými prostředky (sirény, hromadné sdělovací prostředky, megafon IZS, sms zprávy apod.),
- evakuace (u mimořádných událostí do 24 h), evakuační zavazadlo,
- nouzové přežití (nouzové ubytování 1-2 po vzniku krizové situace, od zahájení aktivace nouzového systému. Do té doby řeší situaci obce vlastními opatřeními a sami občané.

„Opatření nouzového přežití budou zabezpečována nepřetržitě po dobu, po kterou situace postiženého obyvatelstva bude vyžadovat plnění mimořádných opatření k zachování jeho zdraví, života a životních potřeb.

Realizace opatření nouzového přežití bude zpravidla ukončena návratem postiženého obyvatelstva do svých domovů a obnovením funkce infrastruktury v nich, nebo situací, kdy v prostorech, do kterých byly osoby evakuací přemístěny, bude stávající infrastruktura schopna zabezpečovat potřeby původního i evakuovaného obyvatelstva a mimořádná opatření již nebudou nutná, případně přesídlením postiženého obyvatelstva do nových sídlišť.

Zabezpečení opatření nouzového přežití obyvatelstva představuje souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších zainteresovaných subjektů a samotných občanů prováděných s cílem minimalizovat negativní dopady mimořádných událostí na zdraví a životy postiženého obyvatelstva.

Základní principy pro přípravu opatření nouzového přežití se opírají o závěry z analýzy rizik ohrožení území Karlovarského kraje a to z hlediska jejich předvídatelnosti resp. nahodilosti.

Opatření nouzového přežití se plánují pro řešení mimořádných událostí, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu a zapracovávají se do havarijního plánu kraje ve formě plánu nouzového přežití.⁴⁶

Ochrana obyvatelstva v rámci prevence

Je vhodné na internetových stránkách hasičského záchranného sboru (HZS), v rámci dní otevřených dveří na stanicích HZS, vydáváním odborných materiálů, informovat obyvatelstvo o opatřeních při vzniku nouzových situacích. Dále lze ve spolupráci se složkami integrovaného záchranného systému (IZS) simulovat ukázky společných zásahů při nácviu a kontrole připravenosti.

Pokynem MŠMT č. j. 12 050/03-22 ze dne 4. 3. 2003 se do obsahu vzdělávání ve školách zařazuje (v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku) problematika ochrany člověka za mimořádných událostí.

Zásady pro poskytování pomoci v nouzových situacích

- každý je povinen ochránit životy a zdraví své a svých blízkých, hlavně osob závislých a nemocných,
- každý je povinen zajistit si své obydlí a majetek proti nežádoucímu vzniku škod v důsledku dopadů po povodních,

⁴⁶ Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje. [online], 2011. [cit. 20. 11. 2011]. Dostupné z [www: <hzs-kvk.cz/ppl_ookhp_oo.php?mh=1&ml=16 >](http://www.hzs-kvk.cz/ppl_ookhp_oo.php?mh=1&ml=16).

- každý je povinen uposlechnout pokynů pověřených osob v rámci zabezpečování odstraňování následků,
- pomoc musí být poskytována v souladu s lidskou důstojností,
- pomoc musí být poskytována bezprostředně po vzniku nouzové situace a co největšímu množství lidí,
- záchranáři musí být odpovědni za způsob, výsledky a dopad, tedy i vůči postiženým osobám,
- důraz na profesionální plánování, monitorování a hodnocení,
- každý je povinen se účastnit rozhodování v rámci řízení,
- pomoc musí být poskytována bez jakékoliv diskriminace a rozdílů,
- pomoc přizpůsobit zvláštním požadavkům osob (z hlediska náboženství, věku, nemoci apod.),
- při pomoci prioritně zajistit životy postižených osob, poté v rámci obnovy pomoci s nastolením rozvoje postiženého území (do obdobné podoby jako před pohromou),
- profesionální řízení zdrojů a nákladů na obnovu,
- předcházet škodlivým dopadům.

5 DATA O INFORMOVANOSTI OBYVATELSTVA

Průzkum je zaměřen na informovanost občanů určitého území v problematice nouzových situací, která se jich bezprostředně dotýká. Cílem průzkumu bylo zmapovat aktuální situaci v oblasti informovanosti občanů, zjistit nedostatky v informovanosti při poskytování pomoci občanům a analýza povodňové zprávy. Pro průzkum byla zvolena oblast okolí Děčína v povodí řeky Ohře, neboť se jedná o oblast, která byla každoročně v posledních letech v určité míře zasažena povodněmi (2009, 2010, 2011).

5.1 Charakteristika území

Povodí řeky Ohře a dolního Labe

Území oblasti povodí Ohře a dolního Labe leží v severozápadní části ČR. Jeho celková rozloha činí 9 518,9 km². Geomorfologicky náleží k České vysočině. Zaujímá povodí Labe pod soutokem s Vltavou až po státní hranici s Německem včetně okrajových povodí přítoků Labe v Německu a povodí Mandavy. Celá západní a severní hranice území je totožná se státní hranicí. Území je rozděleno na dílčí povodí 1-12-00 (povodí vlastního toku dolního Labe a jeho přítoků od soutoku s Vltavou po soutok s Ohří), 1-13-00 (povodí Ohře a povodí Labe od soutoku s Vltavou po soutok s Bílinou) a 1-14-00 (Labe a jeho přítoky od soutoku s Ohří po státní hranici) přičemž k těmto dvěma povodím jsou přiřčena podle území přilehlosti okrajová povodí Labe podél hranice s Německem (1-15-00) a povodí Labe od soutoku s Vltavou po Ohří (1-12-03).

Dolní Labe, tj. Labe od soutoku s Vltavou, má ráz nížinného toku v kotlinách České tabule, protéká Mělnickou a Terezínskou kotlinou, Krušnohorskou soustavu Labe protéká hlubokým údolím v Českém středohoří a skalnatém údolí Děčínských stěn. Největšími levostrannými přítoky jsou Ohře a Bílina odvodňující převážnou část Krušnohorské soustavy. Nejvýznamnějšími přítoky zprava jsou Ploučnice a Kamenice, odvádějící vody až z Lužických hor, další přítoky jsou většinou kratší toky z České tabule. Páteřním vodním tokem této oblasti povodí je Ohře, jež přitéká na území ČR od západu z SRN dále generelně směřuje východním směrem až k Litoměřicím, kde ústí do Labe. Protéká Chebskou a Sokolovskou pánví, dále teče severní okrajovou částí Doupovských hor a u Kadaně přitéká na území Mostecké pánve. V dolní části svého toku protéká Dolnooharskou tabulí. Plochu povodí má 5 613,7 km². Levostranné přítoky jsou drobnější

toky odvodňující svahy Krušných hor (např. Libocký potok, Svatava, Rolava, Bystřice), dále Chomutovka. Zprava do Ohře ústí především Teplá přivádějící vody až z Tepelské vrchoviny a Slavkovského lesa, Liboc odvodňující Doupovské hory a Blšanka, kam stékají vody z Rakovnické pahorkatiny a okraje Džbánu.

Pro výzkum informovanosti obyvatelstva bylo zvoleno město Děčín a Česká Kamenice, které spadají do povodí řeky Ohře a dolního Labe.

Město Děčín se rozprostírá v široké kotlině na obou březích Labe a jeho soutoku Ploučnice je nejnižším položeným městem České republiky (135 m n.m.). Území města Děčín tvoří soubor 22 katastrálních území o celkové rozloze cca 12 tisíc ha s cca 52 tisíci trvale bydlících občanů (dle Českého statistického úřadu je k 1.1.2010 počet obyvatel Děčína 52 260. Město Děčín se dělí na 35 částí, a 9 městských sektorů. Správní obvod obce s rozšířenou působností tvoří 95 katastrálních území, do něhož spadá 34 obcí s celkovou rozlohou cca 55 tis. ha a celkovým počtem cca 80 tis. obyvatel (Arnoltice, Benešov nad Ploučnicí, Bynovec, Česká Kamenice, Děčín, Dobkovice, Dobrná, Dolní Habartice, Františkov nad Ploučnicí, Heřmanov, Horní Habartice, Hřensko, Huntířov, Janov, Janská, Jetřichovice, Jílové, Kámen, Kunratice, Kytlice, Labská Stráň, Ludvíkovice, Malá Veleň, Malšovice, Markvartice, Merboltice, Růžová, Srbská Kamenice, Starý Šachov, Těchlovice, Valkeřice, Velká Bukovina, Verneřice, Veselé).

Město Kamenice patří do katastrálního území města Děčín v údolí řeky Kamenice, která je posledním přítokem Labe v České republice. Město má téměř 5,7 tisíce obyvatel, je vzdáleno 20 km od hlavního města, má vlastní vodovod, kanalizaci, je plynofikováno. Do obvodu města patří části Pekelský Důl, Dolní Kamenice, Filipov, Huníkov, Horní Kamenice, Kamenická Nová Víska, Kerhartice a Líska. Nadmořská výška města je 301 m n. m. Tabulka 1 vymezuje vodní toky v zájmové oblasti.

Tabulka č. 1: Vztah obcí a vodních útvarů

Název obce	ICOB	Název ORP	Název vodního útvaru	ID VÚ	% plochy obce v VÚ	% plochy útvaru v obci
Česká Kamenice	562394	Děčín	Kamenice po soutok s tokem Chřibská Kamenice	14638000	50,72	18,47
			Ploučnice po ústí do toku Labe	14612000	28,51	5,37
			Chřibská Kamenice po ústí do toku Kamenice	14643000	20,77	12,23
Děčín	562335	Děčín	Labe po soutok s tokem Kamenice	14625000	25,76	42,19
			Labe po soutok s tokem Jílovský potok	14521020	25,39	17,41
			Jílovský potok po ústí do toku Labe	14521010	19,14	29,38
			Ploučnice po ústí do toku Labe	14612000	13,31	7,61

Vysvětlivky:

ICOB - identifikační číslo obce

ORP - obec s rozšířenou působností

Informace pro charakteristiku území byly získané z obsahové analýzy materiálů Povodí řeky Ohře⁴⁷, Českého statistického úřadu a oficiálních stránek města Děčína a Česká Kamenice. V další části práce byl proveden průzkum pomocí metody dotazníku. Dotazník byl koncipován jako strukturovaný. Obsahuje deset otázek, které jsou zaměřeny na znalost zásadních informací potřebných v nouzových situacích (co je systém včasného varování, jak vypadá varovný signál, číslo mezinárodní nouzové situace, znalost úkrytů, zásad evakuace, pomoci), dále znalost konkrétní situace v dané obci (znalost protipovodňových opatření v obci) a obecnou znalost ministerstva, které má v kompetenci ochranu obyvatelstva jako vrcholný orgán. Otázky byly uvedeny uzavřené s výběrem pro respondenta nejsprávnější odpovědi.

Odpovědi byly vyhodnoceny z hlediska četnosti, porovnávány a hodnoceny z hlediska dvou rozdílných obcí, které se nacházejí v oblasti s relativně častým výskytem povodní.

⁴⁷ Povodí Ohře. *Plán oblasti povodí Ohře a dolního Labe* [online], 2011. [cit. 25. 02. 2012]. Dostupné z www: < http://www.poh.cz/VHP/pop/web/A_popis_oblasti_povodi.html>.

5.2 Text dotazníku

Cílem průzkumu bylo zmapovat aktuální situaci v oblasti informovanosti občanů, zjistit stav informovanosti v konkrétních obcích a detekovat případné nedostatky v informovanosti při poskytování pomoci občanům. Pro průzkum byla zvolena oblast okolí Děčína v povodí řeky Ohře, která byla v posledních letech několikrát zasažena povodněmi. Předpokladem tedy bylo, že respondenti budou více informovaní a angažovaní v dané problematice. Dotazník byl koncipován jako strukturovaný. Obsahuje deset otázek, které jsou zaměřeny na znalost zásadních informací potřebných v nouzových situacích.

Vzorek respondentů byl vybrán formou stratifikovaného výběru. Nejprve byla zvolena města Děčín a Kamenice, kde byli náhodně osloveni obyvatelé.

Otázky:

1. Víte, co je systém včasného varování?
2. Jak vypadá varovný signál při mimořádné situaci?
3. Jak se zachováte, uslyšíte-li při pobytu venku varovný signál?
4. Znáte číslo mezinárodní nouzové situace?
5. Znáte úkryty ve Vašem okolí?
6. Znáte zásady pro opuštění bytu (domu) při evakuaci?
7. Víte, co má obsahovat evakuační zavazadlo?
8. Víte, jaké existují druhy pomoci při mimořádné situaci?
9. Víte o nějakých protipovodňových opatřeních realizovaných ve Vaší obci?
10. Které ministerstvo má v kompetenci ochranu obyvatelstva?

6 METODY POUŽITÉ PŘI ZPRACOVÁNÍ DAT

Dotazník - explorativní metoda (lat. *exploro, explorare*), která umožňuje „vytěžení“ velkého množství informací s relativně snadnou dostupností. Dotazník je výzkumná metoda umožňující oslovit velké množství respondentů s jednoduchou administrací. Je koncipován jako baterie otázek s formou jednoduchých odpovědí ano/ne a uzavřenými otázkami s výběrem odpovědí (příloha č. I).

Analýza - jedná se o rozbor, zkoumání určitých skutečností pro získání informací o bezpečnosti, připravenosti a odstranění nedostatků v oblasti nouzových situací. Pro charakteristiku území byly zkoumány dokumenty zprávy Povodí řeky Ohře a oficiální stránky města Děčín a Česká Kamenice. Analyzována byla dále konkrétní povodňová zpráva z roku 2010 (příloha II).

Syntéza – jedná se o postup při zkoumání jevů, který navazuje na analýzu. Získané informace jsou spojovány, vyhodnocovány v obecné závěry. Syntéza je způsobem sledování vzájemných souvislostí, pomáhá odhalovat zákonitosti jevu. V tomto případě především nedostatky v informovanosti občanů v oblasti nouzových situací.

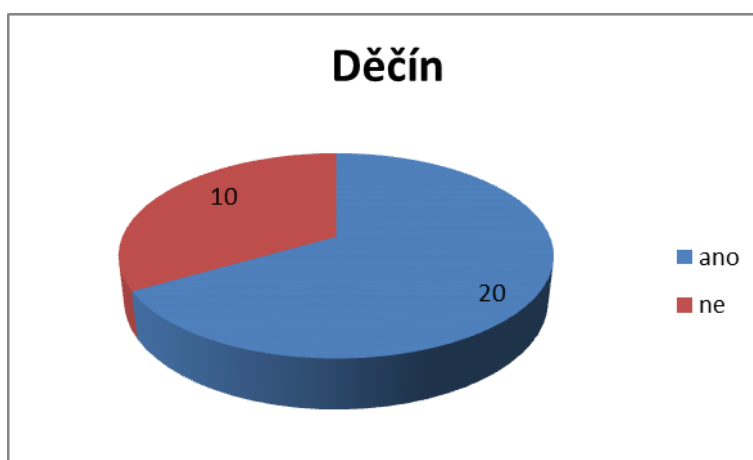
Srovnání – prostřednictvím této metody jsou prostorově posuzována data ze dvou různých obcí. Srovnávání je základní metodou hodnocení.

Hodnocení – na závěr průzkumu je hodnocena výše informovanosti obyvatel v nouzových situacích. Hodnocena byla dále povodňová zpráva dle dopadů povodně a opatření nutných pro obnovu.

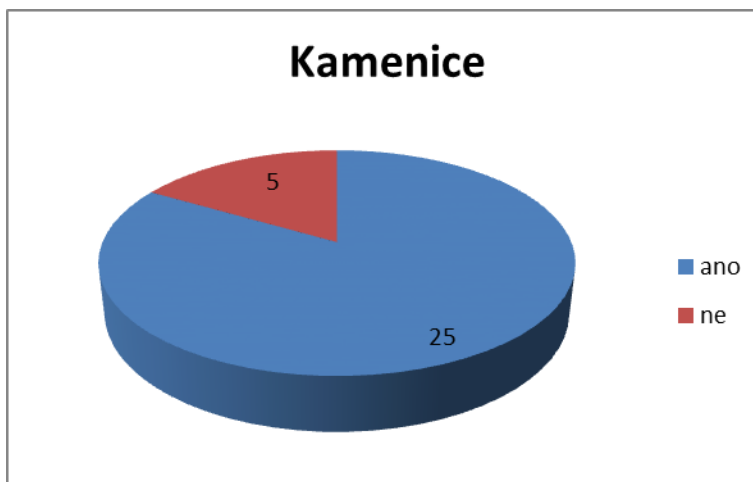
7 VÝSLEDKY

7.1 Výsledky vyhodnocení dotazníku

Na základě shromážděných dat byly pomocí metody hodnocení získány dále uvedené výsledky. Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 1 „Víte, co je systém včasného varování?“ jsou na grafech 1 a 2.

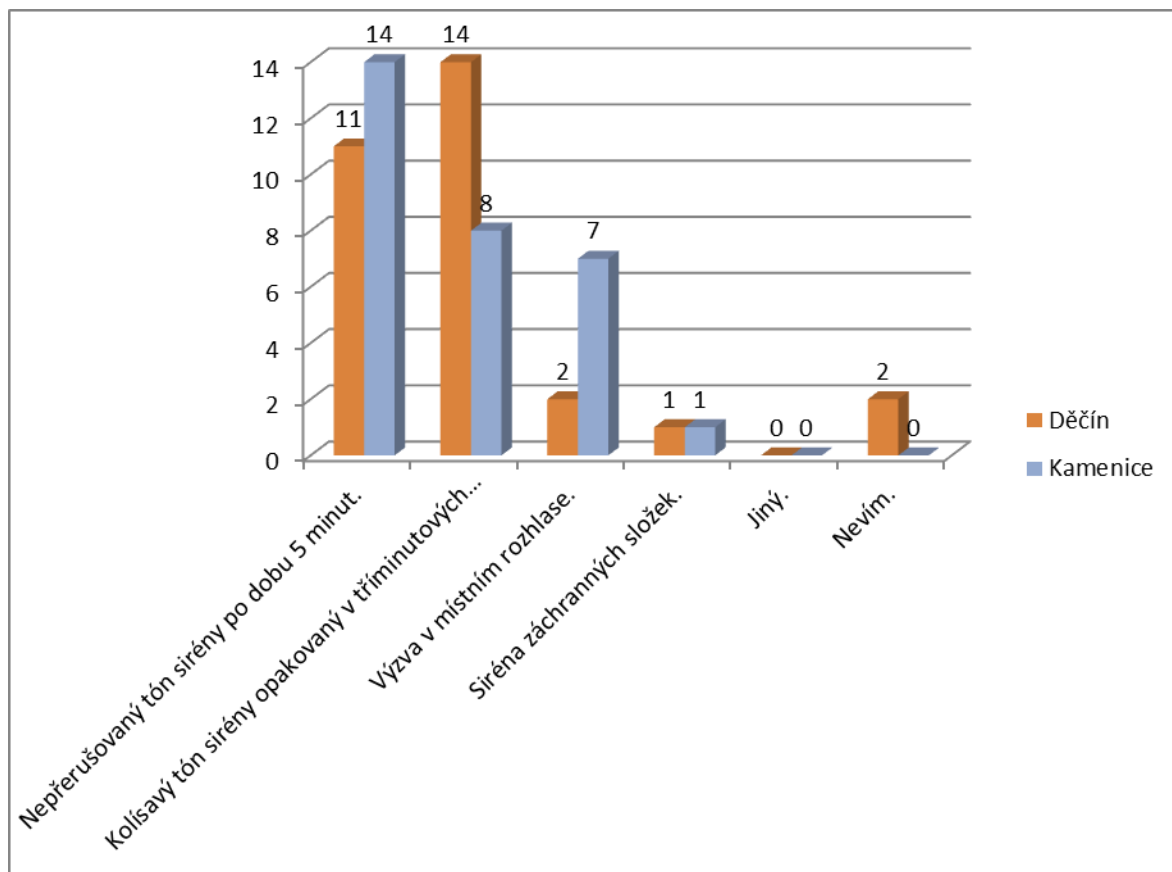
Graf č. 1: Informovanost o systému včasného varování v Děčíně

Graf č. 2: Informovanost o systému včasného varování v Kamenici

Z grafů vyplývá, že v Kamenici 25 respondentů odpovědělo kladně na otázku, zda ví, co je systém včasného varování. Jedná se tak o 83,3 % z počtu respondentů. Obyvatel Děčína, kteří odpověděli kladně je 66,7 %. Z celkového počtu respondentů se 75 % uvádí, že jsou informovaní o systému včasného varování.

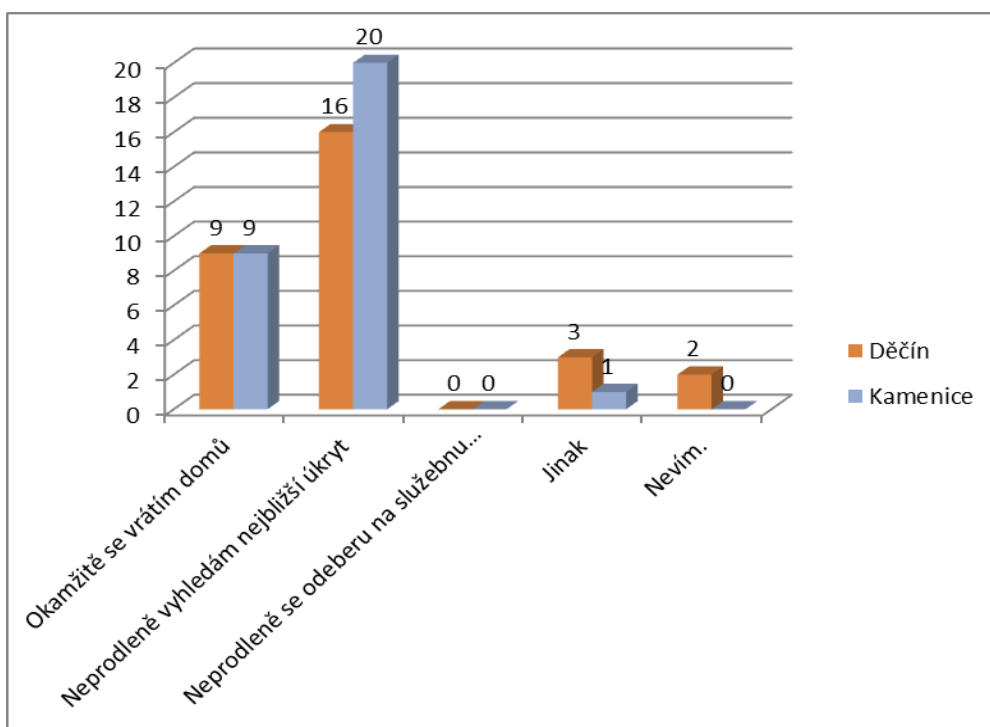
Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 2 „Jak vypadá varovný signál při mimořádné situaci?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 3.

Graf č. 3: Varovný signál při mimořádné situaci

Z grafu č. 3 vyplývá, že správnou odpověď znalo 14 respondentů z Děčína, tedy 46,7 % a 8 respondentů z Kamenice, tedy 26,7 %. Celkem znalo správnou odpověď 36,7 % z celkového počtu oslovených respondentů. Výsledek je velmi alarmující, protože znamená značné snížení odezvy na nouzovou situaci, protože občané mají malou schopnost spolupracovat.

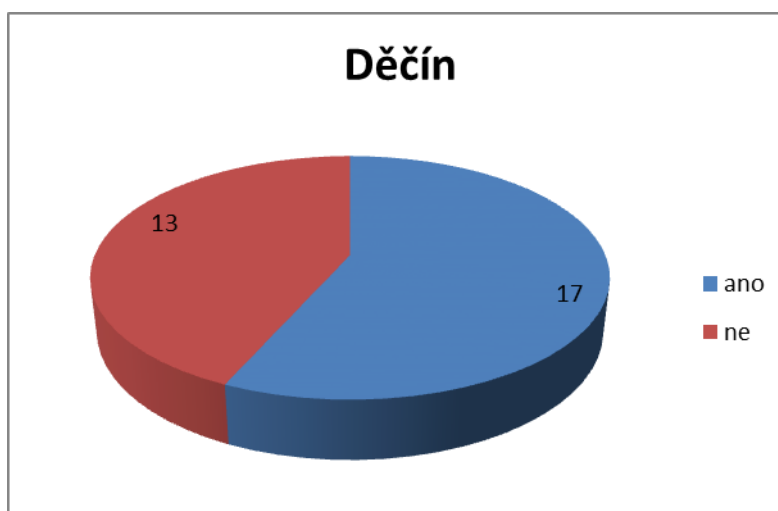
Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 3 „Jak se zachováte, uslyšíte-li při pobytu venku varovný signál?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 4.

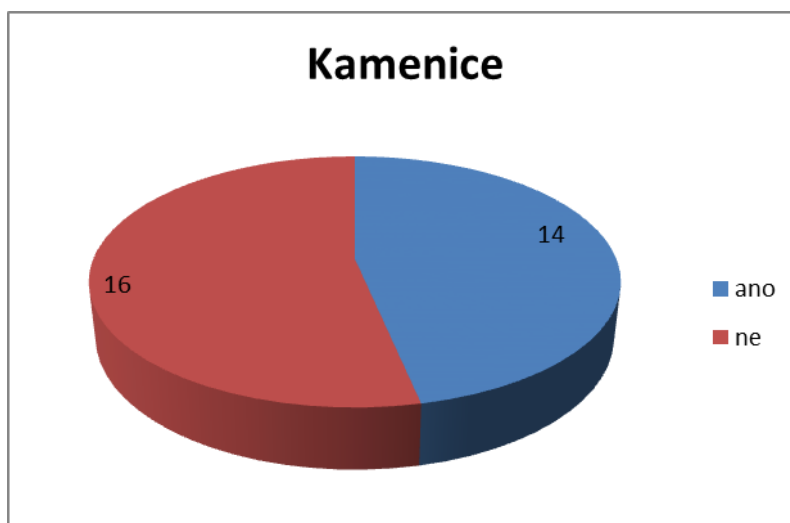
Graf č. 4: Reakce na stav mimořádné situace

Z grafu č. 4 vyplývá, že nejbližší úkryt by vyhledalo 16 respondentů z Děčína, tedy 53,3 % a 20 respondentů z Kamenice, tedy 66,7 %. Z celkového počtu respondentů tedy 60 % odpovědělo správně.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 4 „Znáte číslo mezinárodní nouzové situace?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 5 a č. 6.

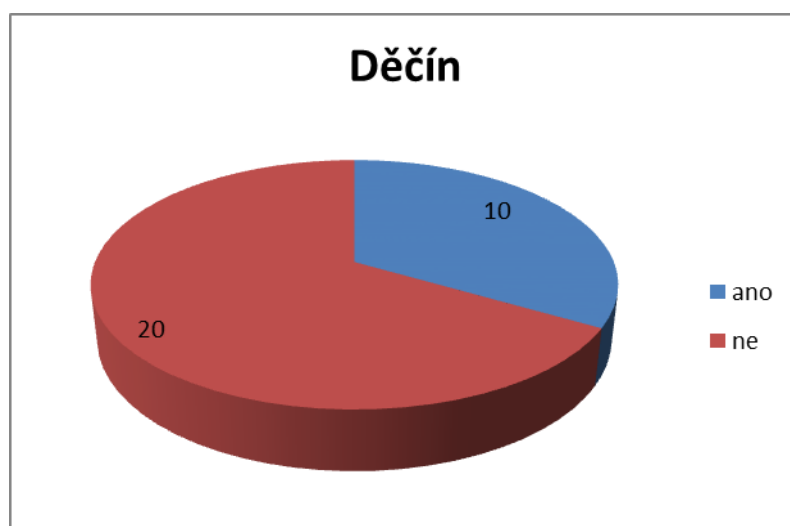
Graf č.5: Informovanost o čísle mezinárodní nouzové situace v Děčíně

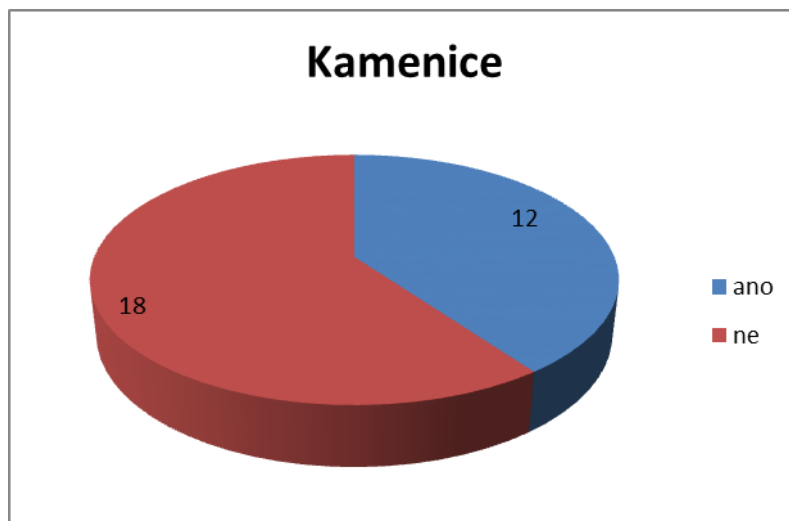
Graf č. 6: Informovanost o čísle mezinárodní nouzové situace v Kamenici

Z grafu č. 5 a č. 6 vyplývá, že na otázku informovanosti o čísle mezinárodní nouzové situace v Děčíně odpovědělo kladně 17 respondentů, tedy 56,7 % a v Kamenici 14 respondentů, tedy 46,7 %. Z celkového počtu respondentů se 35 % domnívá, že zná číslo mezinárodní nouzové situace.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 5 „Znáte úkryty ve Vašem okolí?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 7 a č. 8.

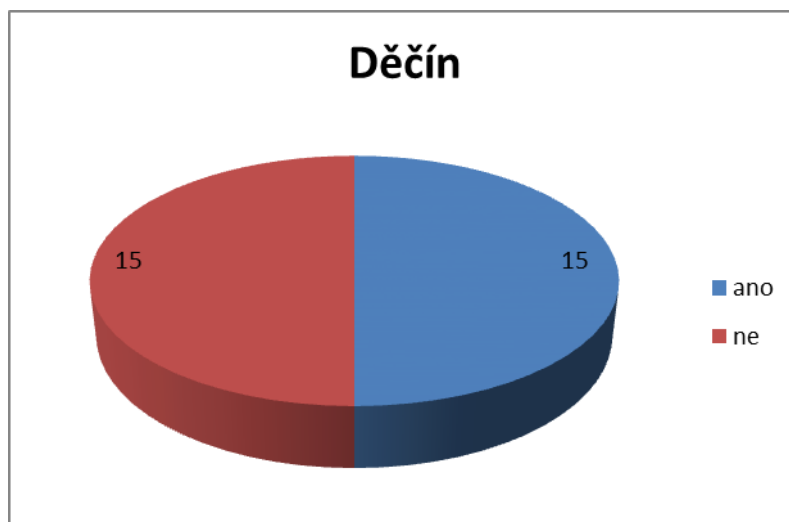
Graf č. 7: Informovanost o úkrytech v okolí - Děčín

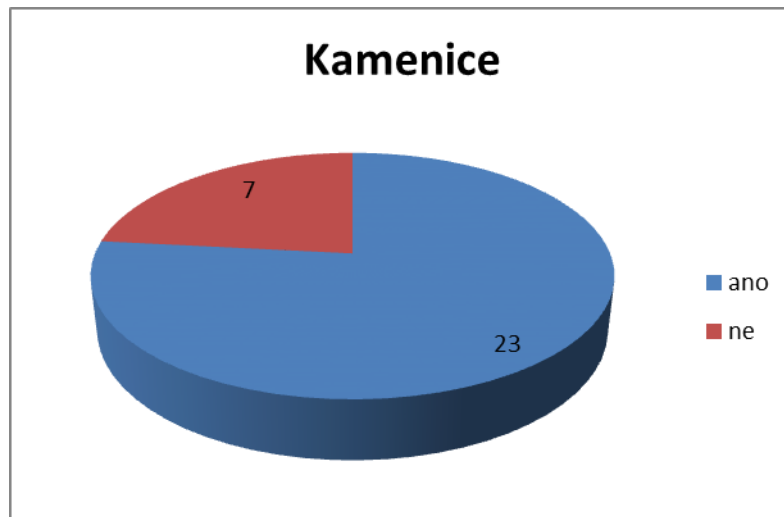
Graf č. 8: Informovanost o úkrytech v okolí – Kamenice

Z grafu č. 7 a č. 8 vyplývá, že pouze 10 respondentů z Děčína, tedy 33,3 % a 12 respondentů z Kamenice, tedy 40 % odpovědělo kladně na otázku, zda znají úkryty ve svém okolí. Z celkového počtu respondentů se 36,7 % domnívá, že zná úkryty ve svém okolí.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 6 „Znáte zásady pro opuštění bytu (domu) při evakuaci?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 9, č. 10.

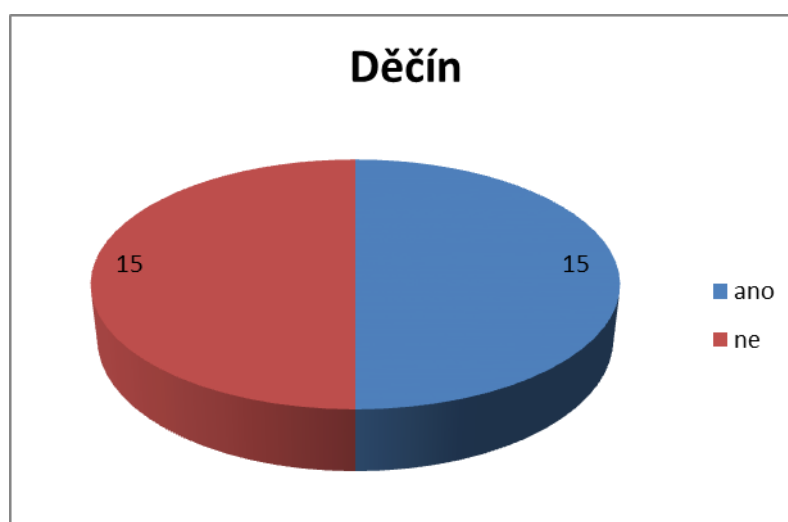
Graf č. 9: Informovanost o zásadách při opuštění bytu v Děčíně

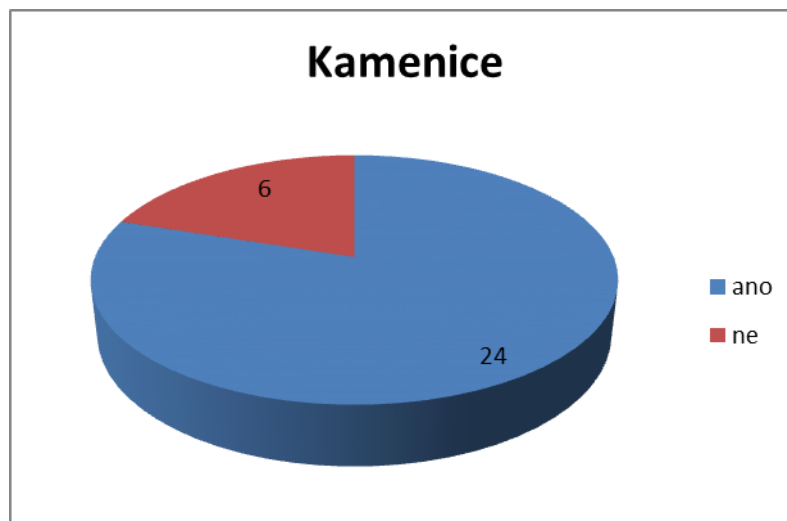
Graf č. 10: Informovanost o zásadách při opuštění bytu v Kamenici

Z grafu č. 9 a č. 10 vyplývá, že z oslovených respondentů v Děčíně se 15 domnívá, že jsou obeznámeni se zásadami pro opuštění bytu při mimořádné situaci, jedná se tedy o 50 % oslovených respondentů. Z oslovených respondentů v Kamenici se 23 domnívá, že jsou se zásadami obeznámeni, jedná se o 76,7 %. Z celkového počtu respondentů 63,3 % uvedlo kladnou odpověď.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 7 „Víte, co má obsahovat evakuační zavazadlo?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 11, č. 12.

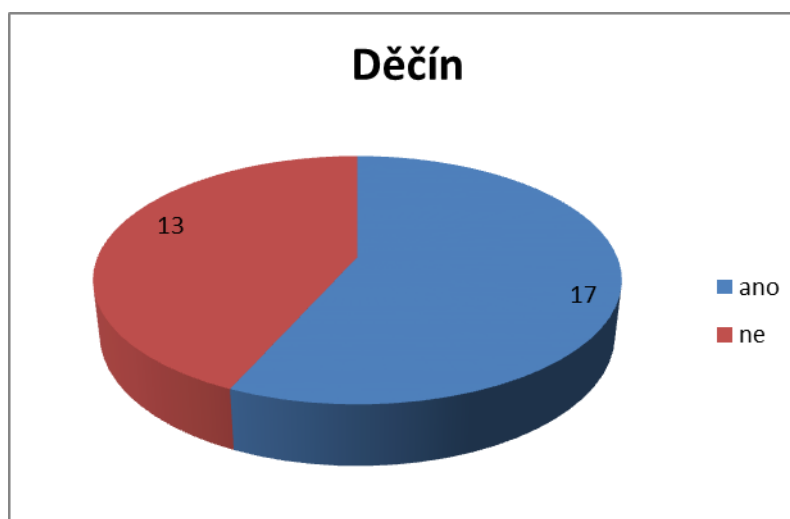
Graf č. 11: Informovanost o obsahu evakuačního zavazadla v Děčíně

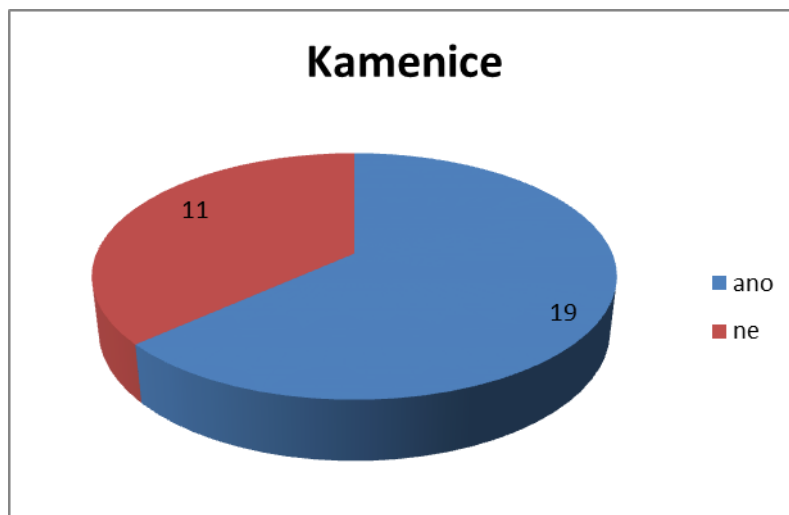
Graf č. 12: Informovanost o obsahu evakuačního zavazadla v Kamenici

Z grafu č. 11 a č. 12 vyplývá, že na otázku, zda respondenti ví, co má obsahovat evakuační zavazadlo odpovědělo kladně 15 respondentů z Děčína, tedy 50 % a 24 respondentů z Kamenice, tedy 80 %. Z celkového počtu respondentů odpovědělo kladně 65 %.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 8 „Víte, jaké existují druhy pomoci při mimořádné situaci?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 13, č. 14.

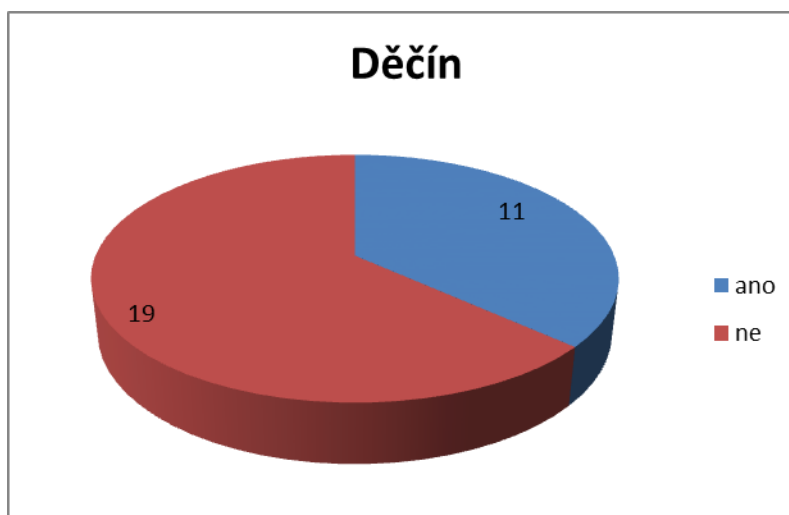
Graf č. 13: Informovanost o druzích pomoci při mimořádné situaci v Děčíně

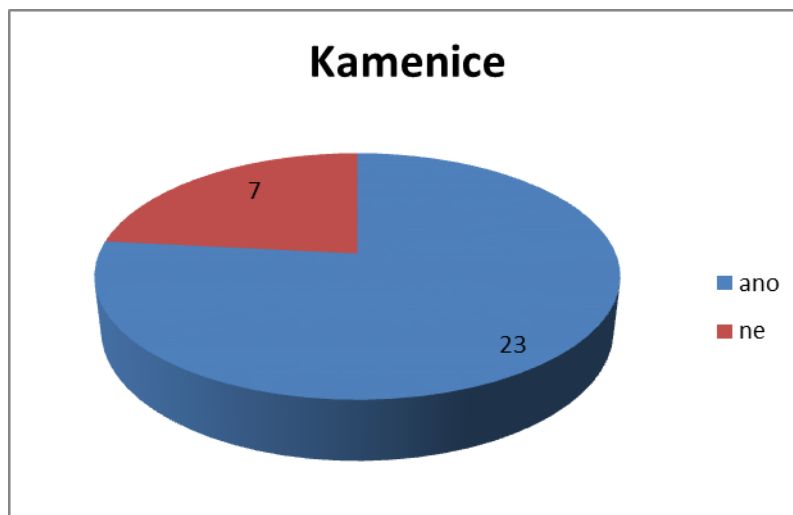
Graf č. 14: Informovanost o druzích pomoci při mimořádné situaci v Kamenici

Z grafu č. 13 a č. 14 vyplývá, že z dotázaných respondentů v Děčíně se domnívá 17 respondentů, tedy 56,7 %, že jsou informovaní o druzích pomoci při mimořádné situaci. Z dotázaných respondentů v Kamenici odpovědělo kladně 19 respondentů, tedy 63,3 %. Z celkového počtu získaných odpovědí je tak 60 % kladných odpovědí.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 9 „Víte o nějakých protipovodňových opatřeních realizovaných ve Vaší obci?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 15 a č. 16.

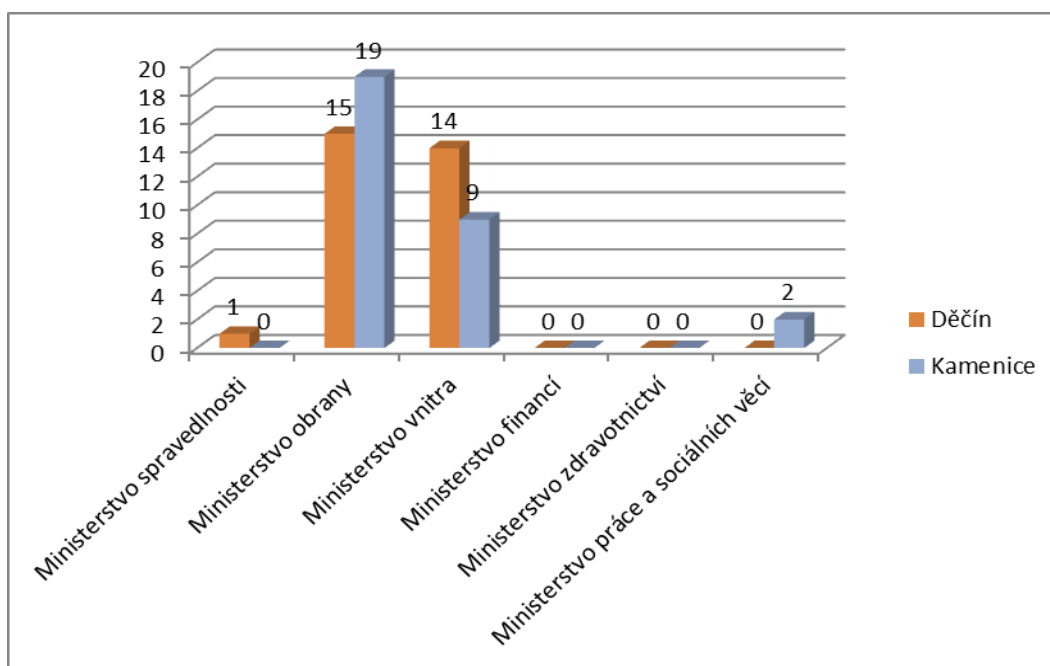
Graf č. 15: Informovanost o protipovodňových opatřeních v Děčíně

Graf č. 16: Informovanost o protipovodňových opatřeních v Kamenici

Z grafu č. 15 a č. 16 vyplývá, že z oslovených respondentů v Děčíně se 11 respondentů, tedy 36,7 % domnívá, že jsou informováni o protipovodňových opatřeních realizovaných v jejich obci. Z oslovených respondentů v Kamenici 23 respondentů, tedy 76,7 % odpovědělo, že ví o protipovodňových opatřeních realizovaných v jejich obci. Z celkového počtu oslovených respondentů tak odpovědělo kladně 56,7 %.

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 10 „Které ministerstvo má v kompetenci ochranu obyvatelstva?“ vyplývají výsledky uvedené na grafu č. 17.

Graf č. 17: Informovanost o ministerstvu, v jehož kompetenci je ochrana obyvatelstva

Z grafu č. 17 vyplývá, že z oslovených respondentů v Děčíně odpovědělo správně na otázku, které ministerstvo má v kompetenci ochranu obyvatelstva 14 respondentů, tedy 46,7 %, v Kamenici 9 respondentů, tedy 30%. Z celkového počtu respondentů tak 38,3 % uvedlo správnou odpověď.

Průzkumem byla, prostřednictvím dotazníkového šetření, zmapována aktuální situace v oblasti informovanosti občanů. Byl zjištěn stav informovanosti v konkrétních obcích. Přestože byly vybírány obce, kde je častý výskyt povodní, míra informovanosti respondentů je velmi nízká, celkově činí 52,7 %. Občané se sice subjektivně domnívají, že ví, co je systém včasného varování (v 75 %), neznají však podobu varovného signálu (63,3 %), neznají číslo 112, tj. mezinárodní nouzové volání (48,3 %) ani úkryty ve svém okolí (55 %). Získané výsledky hovoří o relativně nízké informovanosti a malém zájmu o danou problematiku. Výsledky obou obcí jsou srovnatelné, přesto lepší skóre dosáhla Česká Kamenice. Je možné usoudit, že v menší obci jsou občané více angažovaní a více se zajímají o bezpečnost svou i ostatních, než v anonymitě velkého města, jako je Děčín.

7.2 Vyhodnocení povodňové zprávy

Při zpracování analýzy a hodnocení byly využity podklady státního podniku Povodí Ohře, státního podniku, Českého hydrometeorologického ústavu, státního podniku Lesy České republiky, Správa toků - oblast povodí Ohře, Zemědělské vodohospodářské správy, Oblast povodí Ohře, Krajského úřadu Ústeckého a Libereckého kraje a povodňových orgánů obcí s rozšířenou působností.⁴⁸

Z analýzy dokumentů a z hodnocení faktů v nich uvedených vyplynul seznam závažných dopadů povodní, způsoby jejich řešení a seznam používaných opatření.

Dopady:

- Výrazné erozní jevy doprovázené devastací koryt toků, přilehlých komunikací, mostků a budov.
- Vážné ohrožení životů lidí v zasažené oblasti. Příval vody s sebou často nesl množství splavené zeminy, vegetace, trosky nemovitostí, případně komunálního nebo průmyslového odpadu z okolních pozemků.

⁴⁸ Zpráva o povodni 08/2010 Povodňová situace 7.8., 14. - 16.8. a 28.8.2010. 1. část povodňové zprávy (A – E). [online], 2011. [cit. 22. 10. 2011]. Dostupné z [www: < .poh.cz/profilfirmy/povodnovezpravy/Zprava_o_povodnove_situaci_2010_08.pdf >](http://www.poh.cz/profilfirmy/povodnovezpravy/Zprava_o_povodnove_situaci_2010_08.pdf).

Pravděpodobnost výskytu: Ke Zprávě o vyhodnocení povodně v červnu a červenci 2009 na území České republiky bylo vydáno Usnesení vlády České republiky ze dne 21. prosince 2009 č. 1573, ke zlepšení protipovodňové ochrany v případech povodní z přívalových dešťů. K srpnovým povodním takovýto materiál vydán nebyl. Lze vzhledem ke krátké době od předchozí povodně a k jejich značné podobnosti předpokládat, že případná doporučení budou obdobná.⁴⁹

Opatření (vzhledem ke krátké době mezi výskytem obdobné povodňové situace se návrhy opatření v zásadě shodují se zprávou červnovou, některé jsou již v řešení):

- Stanovit obecně použitelné metodické postupy k vyčíslování povodňových škod.
- Systematicky rozšiřovat síť srážkoměrných stanic s cílem zvyšovat pravděpodobnost monitorování i přívalových dešťů.
- Trvale podporovat zavádění lokálních výstražných systémů na úrovni obcí a ORP a důsledně dbát na propojení těchto systémů s povodňovými plány příslušných obcí.
- Vytvořit mechanismy, kontrolu a zabezpečení jejich funkčnosti a důsledně realizovat školení pro funkcionáře obcí zaměřené na nebezpečí přívalových povodní. Bez dokonalé přípravy obecních povodňových komisí budou veškerá technická zařízení neúčinná. Také tato opatření v Ústeckém kraji, postupně realizována. Projekt, financovaný z OPŽP, zajišťuje Severočeské sdružení obcí (SESO). Z titulu správce povodí jsou zástupci podniku Povodí v kontaktu s řešitelem projektu i s jeho realizátorem.
- Zahájit práce na úpravě zálohování limnigrafických stanic na delší dobu výpadku elektrické energie.
- Urychleně provést posouzení limnigrafických stanic na průchod Q100+ 0,5 m tam, kde to ještě provedeno nebylo.
- Učinit příslušná organizační a provozní opatření k zajištění systematické kontroly limnigrafických a klimatických stanic, včetně těch které jsou umístěny mimo prostory s obsluhou pracovníků Povodí Ohře.
- Na základě naměřených vodních stavů v monitorovaných profilech (ve spolupráci s ČHMÚ) prodloužit konsumpční křivky a zavedeny do systému VHD 2000.

⁴⁹ Zpráva o povodni 08/2010 Povodňová situace 7.8., 14. - 16.8. a 28.8.2010. 1. část povodňové zprávy (A – E). [online], 2011. [cit. 22. 10. 2011]. Dostupné z [www: <.poh.cz/profilfirmy/povodnovezpravy/Zprava_o_povodnove_situaci_2010_08.pdf >](http://www.poh.cz/profilfirmy/povodnovezpravy/Zprava_o_povodnove_situaci_2010_08.pdf).

- U stanic v postiženém území prověřit systémové parametry zajišťující automatickou filtraci měřených dat, např. rozsahy měření čidel, hodnoty trendu nárůstu či poklesu hodnot.
- Pro případy výpadku zařízení měřicí sítě usilovat tam, kde to bude možné a účelné, o možnost integrace hydrometeorologických veličin jiných subjektů (ČHMÚ....) do systému VHD 2000.
- Provést opatření zajišťující bezporuchový provoz LG Všemily odborem informatiky na základě zkušeností z povodňové situace
- Provést organizační provozní a technická opatření k minimalizaci výpadků zařízení měřicí sítě jak v běžném, tak zejména extrémním provozu.
- Prověřit aktuální stav a provést potřebné úpravy povodňové dokumentace. Ve spolupráci s krajskými úřady spolupracovat na proškolení nových členů povodňových komisí obcí III. řádu (v případě potřeby i IV. řádu) v oblasti protipovodňové ochrany.

Uvedená fakta vedou k poučení, že v předmětné oblasti se musí dělat opatření vůči povodním stále, systematicky a kvalifikovaně.

7.3 Celkové vyhodnocení výsledků

Z provedeného dotazníkového šetření bylo zjištěno, že rozdíly mezi informovaností obyvatel menšího města Kamenice a statutárního města Děčína jsou minimální, přesto za více informované můžeme určit obyvatele z města Kamenice. Respondenti z Kamenice odpověděli kladně na otázky informovanosti, případně správně na taxativně vymezené otázky v 7 případech z 10. Respondenti z Děčína tak učinili pouze ve 3 případech z 10.

Zajímavé jsou ovšem zejména celkové výsledky, neboť přesto, že byla záměrným výběrem vybrána místa, která byla v posledních letech několikrát postižena povodní, informovanost obyvatel je celkově nízká. Průměrný počet kladných a správných odpovědí vzhledem k počtu otázek je 52,7 % informovaných občanů (občanů, kteří se domnívají, že jsou informovaní).

Dotazníkový průzkum není možné chápat jako obecně platný z důvodu záměrného výběru a malého počtu respondentů, přesto obsahuje závažná zjištění, která mohou být použita jako předvýzkum pro výzkumné šetření většího rozsahu a pro pracovníky krizových odborů k zaměření se na větší informovanost občanů v oblasti mimořádných situací.

Analyzovaná Povodňová zpráva řeší konkrétní opatření v rámci obnovy území a minimalizaci nežádoucích jevů do budoucna. Klade důraz na metodiku, monitorování a podporu lokálních výstražných systémů. Stanoví zálohování a kontrolu limnigrafických stanic na delší dobu výpadku elektrické energie, organizační provozní a technická opatření k minimalizaci výpadků zařízení měřicí sítě zejména v extrémním provozu. K zásadním opatřením patří úprava povodňové dokumentace a ve spolupráci s krajskými úřady spolupráce na proškolení nových členů povodňových komisí obcí III. řádu (v případě potřeby i IV. řádu) v oblasti protipovodňové ochrany.

ZÁVĚR

V posledních letech vrostl důraz na bezpečnost v celosvětovém měřítku. Nebezpečí se však ukazuje v mnohem bližší a citelnější podobě. Stát využívá specifické nástroje pro odvrácení nebo zvládnání nouzových situací. Zranitelnost lidské společnosti i území roste s rozvojem techniky a počtem lidí, a proto se změnily i strategie krizového řízení. Jedná se o komplex aktivního občanského a profesionálního pojetí k optimalizaci výkonu bezpečnostního systému ČR, jakožto systému veřejné správy, který zahrnuje státní orgány (soudní moci, ozbrojených sil, záchranářů a dalších), právnické a fyzické osoby a občany s cílem zabezpečit koordinovaný postup při dosahování bezpečí a udržitelného rozvoje.

Bakalářská práce se zabývá bezpečností, prvky bezpečnostního systému, plánováním a řízením bezpečnosti se zaměřením na nouzové situace a na možnosti pomoci v nouzových situacích.

Vlastní výzkum tvoří šetření vycházející ze studia odborné literatury, výuky na vysoké škole a vlastních zkušeností. Provedené šetření se zaměřilo na hodnocení aktuální situace v oblasti informovanosti občanů, s cílem zjistit nedostatky v informovanosti při poskytování pomoci občanům a v aplikaci opatření uvedených v povodňové zprávě. Při průzkumu informovanosti byly zjištěny nedostatky v informovanosti občanů týkající se mimořádných událostí, neboť pouze 52,7 % občanů odpovědělo kladně na otázku informovanosti z hlediska položených dotazů (příloha I), přestože byly vybrány oblasti, kde v minulých letech byla několikrát vyhlášena povodeň. Vyhodnocení vybrané povodňové zprávy z hlediska dopadů a opatření uložených k odstranění již vzniklých dopadů povodně a minimalizaci možných nežádoucích dopadů povodně do budoucna, ukázalo pokrokový přístup, otázkou však je realizace opatření a činností, které jsou náročné na finance, techniku, znalosti a schopnosti správně řídit.

Výsledky práce ukázaly, že v České republice je často veřejností pojem „bezpečnost“ chápán pouze jako určitá část běžných povinností policie či armády, ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je však se zajištěním územní celistvosti, svrchovanosti a ochrany demokratického zřízení České republiky základní funkcí státu. Z hlediska praktických hodnocení je důležité snažit se na všech úrovních státu, měst a obcí o zvyšování bezpečnosti zdokonalováním specifických směrů v prevenci, v oblasti nouzového plánování, ochraně obyvatelstva, práci integrovaného záchranného systému a požární ochrany. Je žádoucí zaměřit se především na monitorování, analýzu, vyhodnocování a možnou eliminaci nejzávažnějších hrozeb souvisejících se zabezpečením

základních funkcí státu, kritickou infrastrukturou, ochranou životů a zdraví obyvatelstva České republiky v případě vojenských a nevojenských krizových situacích a ochraně životního prostředí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ANTUŠÁK, E. *Krizový management: hrozby - krize - příležitosti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7357-488-8.
2. GUSTIN, J., F. *Disaster Recovery Planning. A Guide for Facility Managers*. 3. vydání. Lilburn: FairMont Press, Inc. 2002. 328 s. ISBN 0-88173-323-7.
3. HÁLEK, V. *Krizový management: teorie a praxe*. Bratislava: DonauMedia, 2008. 322 s. ISBN 978-80-89364-00-8.
4. HRIVNÁK, J., BURDOVÁ, L. a POLÍVKA, L. *Metody a nástroje řešení krizových situací: (metody a nástroje řízení bezpečnosti): základní údaje*. 1. vydání. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7251-304-8.
5. KOZÁK, J. *Povodně v českých zemích*. 1. vydání. Praha : Professional Pub., 2007. 144 s., 978-80-86946-39-9.
6. OCHA *Orientation Handbook on Complex Emergencies*. Geneve : OCHA, 2000. 26 s.
7. PEŠEK, J. *Činnost orgánů krizového řízení při zajištění připravenosti na řešení mimořádných událostí a finanční zabezpečení přípravy*. České Budějovice, 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. 121 s.
8. PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost, krizové řízení a udržitelný rozvoj*. 1. vydání. Praha : Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. 248 s. ISBN 978-80-86723-97-6.
9. PROCHÁZKOVÁ, D. *Krizové řízení, havarijní plánování a ochrana obyvatelstva*. České Budějovice : VŠERS, 2009. 111 s. ISBN 978-80-86708-86-7.
10. PROCHÁZKOVÁ, D. *Metodika pro odhad nákladů na obnovu majetku v územích postižených živelnou nebo jinou pohromou*. Metodická příručka pro veřejnou správu. 1. vydání. Praha : Cityplan, 2006. 251 s. ISBN 80-239-7680-X.
11. PROCHÁZKOVÁ, D. *Metodika pro odhad nákladů na obnovu majetku v územích postižených živelní nebo jinou pohromou*. Ostrava : SPBI SPEKTRUM, 2007. 251 s. ISBN 978- 80-86634-98-2.
12. PROCHÁZKOVÁ, D. *Metody pro hodnocení zranitelnosti*. In *Výzkum nových principů a metod v rámci ochrany obyvatelstva aj. Studie rizik územního celku*. Zpráva pro FBI Ostrava. Praha. 2008, 50 s.

13. PROCHÁZKOVÁ, D. *Řízení bezpečnosti. Základní údaje*. 1. vydání. Praha : PA ČR, 2007. s. 302. ISBN 978-80-7251-260-7.
14. PROCHÁZKOVÁ, D. *Strategie řízení bezpečnosti a udržitelného rozvoje území*. 1. vydání. Praha : PA ČR, 2007. 202 s. ISBN 978-80-7251-243-0.
15. PROCHÁZKOVÁ, D., ŠESTÁK, B. *Kontrolní seznamy a jejich aplikace v praxi. Nástroj rizikového inženýrství*. Praha : PA ČR, 2006, 322 s. ISBN 80-7251-225-0.
16. PROCHÁZKOVÁ, D., ŠESTÁK, B., POLÍVKA, L. *Odezva a obnova*. 1. vydání. Praha : PA ČR, 2008. 139 s. ISBN 978-80-7251-279-9.
17. RICHTER, R. *Výkladový slovník krizového řízení*. Praha : MVČR, 2010. 64 s. ISBN 978-80-86640-54-9.
18. ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I.: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. 1. vydání. Pardubice : Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5.
19. ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management III.: Teorie a praxe rizika*. 1. vydání. Pardubice : Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní, 2006. 174 s. ISBN 80-7194-674-5.
20. VALÁŠEK, J. *Krizové řízení při nevojenských krizových situacích*. 1. vydání. Praha : MV generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2008. 104 s. ISBN 978-80-86640-93-8.
21. VYMĚTAL, Š. *Krizová komunikace a komunikace rizika*. 1. vydání. Praha: Grada, 2009. 176 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2510-9.

Legislativní zdroje

1. Česko. Usnesení vlády ČR č.721/1999 k Návrhu systémových opatření pro zabezpečení obnovy území po povodních. In *Dokumenty vlády*. 1999-07-14.
2. Česko. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, 39, s. 5386 – 5387.
3. Česko. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, 73, s. 3461-3474.
4. Česko. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, 73, s. 3475-3487.

5. Česko. Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, 73, s. 3488-3498.
6. Česko. Zákon č. 12/2002 Sb., zákon o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů (zákon o státní pomoci při obnově území). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, 7, s. 330 – 333.
7. Česko. Zákon č. 111/2006, Sb., o pomoci v hmotné nouzi. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, 37, s. 1305 – 1328.

Elektronické zdroje

1. Hasičský záchranný sbor České republiky. *Civilní nouzová připravenost: Mechanismus civilní ochrany* [online], 2011. [cit. 27. 01. 2012]. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/mechanismus-civilni-ochrany-spolecenstvi.aspx>>.
2. Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje. *Ochrana obyvatelstva* [online], 2011. [cit. 20. 11. 2011]. Dostupné z WWW: <hzs-kvk.cz/ppl_ookhp_oo.php?mh=1&ml=16>.
3. HLADKÝ, J. *Krizové řízení a ochrana obyvatelstva při mimořádných událostech* [online]. 2010 [cit. 2012-02-04]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mojmir Stojan. Dostupné z WWW: <<http://theses.cz/id/1kqtig/>>..
6. Ministerstvo financí České republiky. *Živelné pohromy* [online], 29. března 2006. [cit. 15. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vf_zivelne_pohromy_25055.html>.
7. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Metodika k postupům podle zákona o státní pomoci* [online], 2011. [cit. 15. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <mmr.cz/getdoc/50cb604b-675f-4c05-8409-e141104a9217/Metodika-k-postupum-podle-zakona-o-statni-pomo->>.
8. Povodí Ohře. *Plán oblasti povodí Ohře a dolního Labe* [online], 2011. [cit. 25. 02. 2012]. Dostupné z www: <http://www.poh.cz/VHP/pop/web/A_popis_oblasti_povodi.html>.

9. *Povodně*. [online], 2011. [cit. 20. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <sdhpozdatin.cz/data/informace/Povodn%C4%9B.pdf>.
10. PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost je základní prioritou současnosti. Environmentální ASPEKTY podnikání* [online]. 2004, 3, [cit. 2011-10-01]. Dostupný z WWW: <cemc.cz/aspekty/vyber_z_clanku/rizeni/dokumenty/11.pdf>.
11. PROCHÁZKOVÁ, D. *Humanitární pomoc do zahraničí po živelních pohromách realizovaná pomocí USAR týmů. In The Science for population protection* [online]. [s.l.]: [s.n.], 2010 [cit. 2011-10-21]. Dostupné z WWW: <population-protection.eu/attachments/027_vol2n1_prochazkova.pdf>.
12. *Rámcová metodika řízení rizik*. [online]. 2009, 1 [cit. 2011-10-02]. Dostupný z WWW: <71.strukturalni-fondy.cz/Files/f4/f4b4bfaf-c40d-482e-a921-19e3f94ecaa7.pdf>.
13. *Sociální politika*. [online], 2011. [cit. 20. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <<http://granty.vasers.cz/dokument/Socialni%20politika.pdf>>.
14. *Zpráva o povodni 08/2010 Povodňová situace 7. 8., 14. - 16. 8. a 28. 8. 2010. 1. část povodňové zprávy (A – E)*. [online], 2011. [cit. 22. 10. 2011]. Dostupné z WWW: <poh.cz/profilfirmy/povodnovezpravy/Zprava_o_povodnove_situaci_2010_08.pdf>.

SEZNAM SCHÉMAT, TABULEK A GRAFŮ

Seznam schémat

Schéma č. 1: Systém řízení bezpečnosti.....	21
Schéma č. 2: Procesní model řízení bezpečnosti.....	22
Schéma č. 3: Cyklus zvládnutí nouzové situace.....	25
Schéma č. 4: Struktura ochrany obyvatelstva.....	29

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vztah obcí a vodních útvarů.....	50
--	----

Seznam grafů

Graf č. 1: Informovanost o systému včasného varování v Děčíně.....	53
Graf č. 2: Informovanost o systému včasného varování v Kamenici.....	53
Graf č. 3: Varovný signál při mimořádné situaci.....	54
Graf č. 4: Reakce na stav mimořádné situace.....	55
Graf č. 5: Informovanost o čísle mezinárodní nouzové situace v Děčíně.....	55
Graf č. 6: Informovanost o čísle mezinárodní nouzové situace v Kamenici.....	56
Graf č. 7: Informovanost o úkrytech v okolí – Děčín.....	56
Graf č. 8: Informovanost o úkrytech v okolí – Kamenice.....	57
Graf č. 9: Informovanost o zásadách při opuštění bytu v Děčíně.....	57
Graf č. 10: Informovanost o zásadách při opuštění bytu v Kamenici.....	58
Graf č. 11: Informovanost o obsahu evakuačního zavazadla v Děčíně.....	58
Graf č. 12: Informovanost o obsahu evakuačního zavazadla v Kamenici.....	59
Graf č. 13: Informovanost o druzích pomoci při mimořádné situaci v Děčíně.....	59
Graf č. 14: Informovanost o druzích pomoci při mimořádné situaci v Kamenici.....	60
Graf č. 15: Informovanost o protipovodňových opatřeních v Děčíně.....	60
Graf č. 16: Informovanost o protipovodňových opatřeních v Kamenici.....	61
Graf č. 17: Informovanost o ministerstvu, v jehož kompetenci je ochrana obyvatelstva.....	61

SEZNAM PŘÍLOH

<i>Příloha I</i> – Dotazník.....	74
<i>Příloha II</i> – Zpráva o povodni 08/2010 – výňatky.....	76

Příloha I

Dotazník

Dobrý den, jsem studentem Vysoké školy evropských a regionálních studií o. p. s. obor Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě. Pro účely své bakalářské práce, ve které se zabývám výzkumem informovanosti občanů v oblasti pomoci v nouzových situacích, bych Vás požádal o vyplnění následujícího dotazníku.

Dotazník je anonymní a bude použit pouze pro potřeby výzkumu v mé bakalářské práci.

Otázky:

1. Víte, co je systém včasného varování?

- Ano
- Ne

2. Jak vypadá varovný signál při mimořádné situaci?

- Nepřerušovaný tón sirény po dobu 5 minut.
- Kolísavý tón sirény opakovaný v třiminutových intervalech.
- Výzva v místním rozhlase.
- Siréna záchranných složek.
- Jiný.
- Nevím.

3. Jak se zachováte, uslyšíte-li při pobytu venku varovný signál?

- Okamžitě se vrátím domů.
- Neprodleně vyhledám nejbližší úkryt.
- Neprodleně se odeberu na nejbližší služebnu Policie ČR.
- Jinak
- Nevím.

4. Znáte číslo mezinárodní nouzové situace?

- Ano
- Ne.

5. Znáte úkryty ve Vašem okolí?

- Ano
- Ne.

6. Znáte zásady pro opuštění bytu (domu) při evakuaci?

- Ano
- Ne.

7. Víte, co má obsahovat evakuační zavazadlo?

- Ano
- Ne.

8. Víte, jaké existují druhy pomoci při mimořádné situaci?

- Ano
- Ne.

9. Víte o nějakých protipovodňových opatřeních realizovaných ve Vaší obci?

- Ano
- Ne.

10. Které ministerstvo má v kompetenci ochranu obyvatelstva?

- Ministerstvo spravedlnosti
- Ministerstvo obrany
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo financí
- Ministerstvo zdravotnictví
- Ministerstvo práce a sociálních věcí

Velice Vám děkuji za strávený čas a za Vaše odpovědi.

Příloha II

Zpráva o povodni 08/2010 – výňatky týkající se oblasti kolem Děčína

C. Povodňová aktivita

C.1. Stupeň povodňové aktivity

Průběh překročení a znázornění SPA, v profilech sledovaných měřicí sítě VHD, s.p. Povodí Ohře, za období 7.8., 14.8. - 16.8., 28.8. a 31.8.2010, je uveden v následujících tabulkách č. 7. až č. 9 a mapách č. 2 až č. 4 (strana 20 - 22).

C.1.1. Povodňová situace 7.8.2010

Tabulka č.7

Přehled dosažených povodňových stupňů na území Povodí Ohře s.p. v arpnové povodni v roce 2010 - aktualizováno 11.8. 2010 10:50									
Tlak	ř. km	Profil	kategorie profilu	Překročení			Podkročení		
				I.SPA	II.SPA	III.SPA	III.SPA	II.SPA	I.SPA
Bílina	3,8	LG TRMICE	A	07.08.2010 12:10	07.08.2010 14:00	07.08.2010 20:00	08.08.2010 03:30	08.08.2010 12:30	08.08.2010 19:20
Mandava	2,1	LG VARNSDORF	B	07.08.2010 09:00	07.08.2010 10:10	07.08.2010 10:40	08.08.2010 00:00	08.08.2010 11:20	08.08.2010 19:20
Chřibská Kamenice	1,7	I.G.VŠFMIY		07.08.2010 09:00	07.08.2010 09:50	07.08.2010 11:20	*8.8.2010 6:00	*8.8.2010 6:00	*8.8.2010 9:00
Ještědský potok	0,55	LG JEŠTĚČKA		07.08.2010 12:00	07.08.2010 12:40	07.08.2010 15:40	08.08.2010 10:50	08.08.2010 14:20	08.08.2010 23:00
Ploučnice	08,5	LG STRÁŽ p/R (odtok VU)		07.08.2010 15:50					12.08.2010 13:20
Ploučnice	82,8	I.G.STRÁŽ p/R město	B	07.08.2010 16:00	07.08.2010 17:50	07.08.2010 18:50	*8.8.2010 16:00	*8.8.2010 23:00	08.08.2010 26:50
Panenský potok	1,9	LG PLR TOLICE p/R		07.08.2010 12:20	07.08.2010 15:10	07.08.2010 19:50	09.08.2010 09:50	09.08.2010 16:40	10.08.2010 13:20
Ploučnice	14,6	I.G.MIMOŇ	A	07.08.2010 19:00	08.08.2010 03:20	08.08.2010 03:40	08.08.2010 06:00	08.08.2010 16:00	11.08.2010 01:20
Kamenice	13,5	I.G.SRBSKÁ KAMENICE	B	07.08.2010 08:40	07.08.2010 09:15	07.08.2010 09:30	08.08.2010 04:00	08.08.2010 06:50	08.08.2010 16:00
Kamenice	1,25	LG TÍRLNSKO - ČHMÚ		*7.8.2010 10:00	*7.8.2010 11:00	*7.8.2010 11:00	*8.8.2010 22:00	*9.8.2010 11:00	*10.8.2010 10:00
Svítlůvka	4,87	I.G.ZÁKUPY	B	07.08.2010 14:30	07.08.2010 16:30	07.08.2010 20:10	08.08.2010 17:50	08.08.2010 21:50	08.08.2010 07:40
Ploučnice	36,4	LG ČESKÁ LÍPA	A	08.08.2010 00:00	08.08.2010 01:40	08.08.2010 02:10	08.08.2010 00:10	10.08.2010 02:10	10.08.2010 16:50
Ploučnice	10,85	LG ULNLŠOV	A	07.08.2010 10:40	07.08.2010 12:30	07.08.2010 14:30	07.08.2010 21:30	08.08.2010 00:20	11.08.2010 08:00
Ploučnice	10,85	I.G.BRNĚŠOV	A	08.08.2010 00:30	08.08.2010 14:50	08.08.2010 19:50	08.08.2010 19:00	10.08.2010 03:20	11.08.2010 01:50
Ústěcký potok	11,8	LG VĚDLICL	B	08.08.2010 02:40					08.08.2010 08:10

* údaje opravené dle ČHMÚ

C.1.2. Povodňová situace 14.8. - 16.8.2010

Tabulka č.8

Přehled dosažených povodňových stupňů na území Povodí Ohře s.p. v srpnové povodni v roce 2010 - aktualizováno 18.8. 2010 07:00									
Tlak	ř. km	Profil	kategorie profilu	Překročení			Podkročení		
				I.SPA	II.SPA	III.SPA	III.SPA	II.SPA	I.SPA
Bílina	3,8	I.G. TRMICE	A	15.08.2010 05:30					15.08.2010 06:30
Mandava	2,1	LG VARNSDORF	D	15.08.2010 01:50	16.08.2010 02:50	16.08.2010 04:50	16.08.2010 04:50	16.08.2010 07:20	
Chřibská Kamenice	1,7	I.G.VŠFMIY		15.08.2010 07:15	16.08.2010 03:00	16.08.2010 03:50	16.08.2010 04:20	16.08.2010 05:50	
Ještědský potok	0,55	LG JLŠTĚČKA		14.08.2010 11:00	14.08.2010 14:10			14.08.2010 17:10	14.08.2010 19:00
Ploučnice	82,8	I.G.STRÁŽ p/R město	B	14.08.2010 09:00	14.08.2010 14:00			14.08.2010 18:30	15.08.2010 01:00
Ploučnice	14,6	LG MIMOŇ	A	14.08.2010 22:50					15.08.2010 16:10
Ploučnice	36,4	I.G.ČESKÁ LÍPA	A	15.08.2010 01:50					15.08.2010 01:10
Ploučnice	10,85	LG ULNLŠOV	A	15.08.2010 05:30					
Kamenice	13,5	I.G.SRBSKÁ KAMENICE	B	15.08.2010 02:20					15.08.2010 03:30
Kamenice	1,25	LG TÍRLNSKO - ČHMÚ	A	15.08.2010 02:30	16.08.2010 03:00	16.08.2010 03:30	16.08.2010 07:00	nejsou data	nejsou data
Panenský potok	1,9	LG PERTOLTICE p/R		14.08.2010 11:00	14.08.2010 21:00			15.08.2010 04:00	15.08.2010 13:00

V rámci zjišťování následků povodní ze srpna 2010 na státním vodohospodářském majetku potvrdily ORP Litoměřice, Lovosice, Děčín, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Rumburk, Česká Lípa a Nový Bor, že povodňové průtoky na nemonitorovaných vodních tocích (bez stanovených stupňů povodňové aktivity) dosahovaly hodnot, které odpovídaly hodnotám na tocích s překročeními a vyhlášenými III. SPA.

Potvrzení povodňových průtoků vodoprávními úřady uvedeny v přílohách H.3. *Stanoviska vodoprávních úřadů* (strana 90).

C.3. Činnost povodňových orgánů

Jednalo se o náhlou povodeň způsobenou extrémními srážkami především na drobných vodních tocích. Vzhledem k nasycenosti území předchozími dešti stouply hladiny malých vodních toků a nádrží na úroveň III. SPA. Na základě vývoje hydrologické situace a dosažení jednotlivých SPA jednotlivé PK ORP zahájily svoji činnost a dále aktivovaly místní povodňové komise ohrožených obcí a operativně jim předávaly informace získané na internetu nebo telefonickým kontaktem na Vodohospodářském dispečinku Povodí Ohře, státní podnik. PK ORP zajišťovaly většinou zabezpečovací a záchranné práce vlastními prostředky, za spolupráce s HZS, jednotkami dobrovolných hasičů, případně městské policie.

C.3.1. Povodeň na vodních tocích správního statutárního města Děčín obce s rozšířenou působností

V průběhu měsíce srpna 2010 došlo na správním území statutárního města Děčín, obce s rozšířenou působností, k mimořádné povodňové situaci, při které byl zaznamenán rychlý vzestup hladin drobných vodních toků ve správě Povodí Ohře, s.p., Chomutov, Povodí Labe, s.p., Hradec Králové, Lesů ČR, s.p., a Zemědělské vodohospodářské správy. „Zpráva o povodni 08/2010“ Magistrátu města Děčín popisuje průběh dvou povodňových situací 7.8. – 10.8.2010 a 15.8. – 16.8.2010, způsobené vlivem intenzivních srážek a prudkého vzestupu hladin vodních toků.

D. Povodňové škody

D.1. Škody vyčíslené obcemi s rozšířenou působností

V mnoha případech šlo o povodeň na drobných tocích, voda v potocích i mimo ně proudila velkou rychlostí a proto způsobila velké škody na majetku obcí, soukromých osob a hlavně na dopravní infrastruktuře (podemleté silnice a železniční tratě, stržené mosty), korytech vodních toků. Došlo k zaplavení sklepů a zemědělských pozemků, k poškození kanalizačních a vodovodních řadů, objektů ČOV a hrází rybníků.

D.1.1. Škody vyčíslené Magistrátem města Děčín

Dle zprávy zpracované Ústeckým krajem „Souhrnný komentář za Ústecký kraj k povodním 2010“ ze dne 9.9.2010 jsou odhadované výše škod za ORP Děčín 160 978 tis. Kč. Údaje o hlášených škodách v ORP Děčín zpracovány dle „Zprávy o povodni 08/2010“ ze dne 6.10.2010.

1) Škody na majetku s.p. Povodí Labe, jako správce vodního toku Labe jsou odhadované na 1 210 tis. Kč.

2) Celková výše škod na majetku ve správě Lesy ČR, s.p. činí 108 652 tis. Kč, s rozdělením na investice ve výši 41 393 tis. Kč a opravy ve výši 67 259 tis. Kč.

Údaje o zasažených a poškozených objektech a náklady na obnovu v postižených obcích ORP Děčín uvedeny v příloze I.4. *Magistrát města Děčín* (strana 115) a v *mapě č. 5*. Celkový odhad nákladů, dle povodňové zprávy, na obnovu majetku ORP Děčín činí 161 291 tis. Kč. Celkové náklady nejsou úplné, protože zprávu o povodni a vyčíslení škod nepředložila obec Česká Kamenice, Heřmanov, Janská, Jílové, Markvartice, Srbská Kamenice, Starý Šachov a Velká Bukovina.

Souhrnný přehled povodňových škod za subjekt Lesy ČR, s.p., Správa toků - oblast povodí Ohře				
Kód číselníku	Název sledovaného ukazatele	Měrná jednotka	Počet měrných jednotek celkem	Náklady na realizaci v tis. Kč
1	Odstranění nátrží přirozených koryt vodních toků	m ³	8 780	7 237
2	Pomístné úpravy vodních toků	m	423	1 364
3	Odstranění nánosů a plavenin v korytech VT a nádrží	m ³	21 043	10 189
4	Odstranění poruch opevnění koryt VT a konstrukcí objektů VD	m ²	20 103	69 128
5	Odstranění poškození příčných a stabilizačních objektů v korytech VT	ks	297	16 728
6	Ostatní			4 006
Celkové náklady na realizaci				108 652

E. Závěry a doporučení

Přívalové povodně, způsobené intenzivními srážkami, se v našich podmínkách vyskytují v letním období poměrně často, většinou však jde o lokální události. Dokladem toho je fakt, že v postižených oblastech se naposledy obdobná situace vyskytovala v červenci a v červnu letošního a v červenci loňského roku. Během srpna se potom povodňová situace (tentokrát kombinací plošných srážek a místních přívalových dešťů různé intenzity) vyskytla dokonce třikrát (popisuje předkládaná zpráva). Co je příčinou těchto častých nepříznivých jevů v podstatě na identickém území (šestkrát během jednoho roku, z toho s kulminacemi kolem Q₁₀₀ místně i čtyřikrát) je předmětem vyhodnocení Českým hydrometeorologickým ústavem. Dá se předpokládat, že na základě tohoto vyhodnocení dojde v některých limnigrafických profilech k úpravě čáry N-letých vod. Do doby vydání předkládané zprávy nebylo toto vyhodnocení k dispozici. Dominantní složkou odtoku byl rychlý povrchový odtok, povodně se proto vyznačovaly rychlými vzestupy a poklesy hladin a poměrně krátkým trvání povodňové vlny. V některých silně postižených oblastech byla velikost odtoku za povodně navíc negativně ovlivněna vysokým nasycením území předchozími srážkami. Prudké rozvodnění lokálních toků a dynamické účinky proudící vody (zvláště na svažitém území) způsobilo výrazné erozní jevy doprovázené devastací koryt toků, přilehlých komunikací, mostků a budov. Rychlý vzestup hladin představoval vážné ohrožení životů lidí v zasažené oblasti. Příval vody s sebou často nesl množství splavené zeminy, vegetace, trosk nemovitostí, případně komunálního nebo průmyslového odpadu z okolních pozemků. Ke Zprávě o vyhodnocení povodně v červnu a červenci 2009 na území České republiky bylo vydáno Usnesení vlády České republiky ze dne 21. prosince 2009 č. 1573, ke zlepšení protipovodňové ochrany v případech povodní z přívalových dešťů. K srpnovým povodním takovýto materiál vydán nebyl. Lze vzhledem ke krátké době od předchozí povodně a k jejich značné podobnosti předpokládat, že případná doporučení budou obdobná. Na území našeho podniku budeme podporovat, v některých případech realizovat, následující opatření (vzhledem ke krátké době mezi výskytem obdobné povodňové situace se návrhy opatření v zásadě shodují ze zprávou červnovou, některé jsou již v řešení):

- Stanovit obecně použitelné metodické postupy k vyčíslování povodňových škod. Pro využití v podmínkách našeho podniku takovéto postupy již vznikají.
- Systematicky rozšiřovat síť srážkoměrných stanic s cílem zvyšovat pravděpodobnost monitorování i přívalových dešťů. Také v této oblasti je našim podnikem připraven projekt rozšíření stávající sítě o 13 srážkoměrných stanic.
- Trvale podporovat zavádění lokálních výstražných systémů na úrovni obcí a ORP a důsledně dbát na propojení těchto systémů s povodňovými plány příslušných obcí. Vytvořit mechanismy, kontrolu a zabezpečení jejich funkčnosti a důsledně realizovat školení pro funkcionáře obcí zaměřené na nebezpečí přívalových povodní. Bez dokonalé

přípravy obecních povodňových komisí budou veškerá technická zařízení neúčinná. Také tato opatření jsou na našem území, konkrétně v Ústeckém kraji, postupně realizována.

Projekt, financovaný

z OPŽP, zajišťuje Severočeské sdružení obcí (SESO). Z titulu správce povodí jsou zástupci podniku Povodí v kontaktu s řešitelem projektu i s jeho realizátorem.

- Na základě zkušeností z povodňové epizody byly zahájeny práce na úpravě zálohování limnigrafických stanic na delší dobu výpadku elektrické energie.

- Urychleně se provádí posouzení limnigrafických stanic na průchod $Q_{100+} 0,5$ m tam, kde to ještě provedeno nebylo.

- Byla učiněna příslušná organizační a provozní opatření k zajištění systematické kontroly limnigrafických a klimatických stanic, včetně těch které jsou umístěny mimo prostory s obsluhou pracovníků Povodí Ohře.

- Na základě naměřených vodních stavů v monitorovaných profilech budou ve spolupráci s ČHMÚ prodlouženy konsumpční křivky a zavedeny do systému VHD 2000.

- U stanic v postiženém území byly prověřeny systémové parametry zajišťující automatickou filtraci měřených dat, např. rozsahy měření čidel, hodnoty trendu nárůstu či poklesu hodnot apod. u stanic ostatních se parametry postupně prověří.

- Pro případy výpadku zařízení naší měřicí sítě budeme usilovat tam, kde to bude možné a účelné, o možnost integrace hydrometeorologických veličin jiných subjektů (ČHMÚ....) do systému VHD 2000. Jednání s ČHMÚ probíhají, po technické ani organizační stránce není z pohledu Povodí ani ČHMÚ problém.

- Odborem informatiky byla na základě zkušeností z povodňové situace provedena opatření zajišťující bezporuchový provoz LG Všemily.

- Budou provedena organizační provozní a technická opatření k minimalizaci výpadků zařízení měřicí sítě jak v běžném, tak zejména extrémním provozu.

- Vzhledem k možným změnám ve vedení obcí, potažmo ve složení povodňových komisí, VHD prověří aktuální stav, provede potřebné úpravy vlastní povodňové dokumentace a ve spolupráci s krajskými úřady bude spolupracovat na proškolení nových členů povodňových komisí obcí III. řádu (v případě potřeby i IV. řádu) v oblasti protipovodňové ochrany.

Vodohospodářský dispečink

září 2010